

4—8 mars.

Debatter m. m.

Sid.

Tisdagen den 7 mars.

Svar på interpellation av herr Christenson i Malmö angående ökad licensgivning för import från Schweiz av fickur m. m.	8
Interpellationer av:	
Herr Hansson i Skediga angående avdrag vid taxering till inkomst av jordbruk av anskaffningskostnaderna för nyuppsättning av maskiner.....	13
Herr Utbult i anledning av att två svenska fiskebåtar blivit uppbringade av utländska fartyg.....	14

Onsdagen den 8 mars.

Svar på interpellationer av:

Herr Norup angående omfattningen av statens inköp av varmblodiga hästar	16
Herr Larsson i Luttra angående ifrågasatt utvidgning av Remmene skjutfält	23
Ändringar i stämpelförordningen	25
Skattebefrielse för ersättning för förstörda arbetskläder	28
Avdrag för sjukvårdskostnader vid taxering	29
Beskattningen av vissa retroaktiva ersättningar	30
Underhandsdirektiv av statsrådsledamöter till ämbetsverk	31
Förbud mot utförande av teckning i rättssal	32
Nådeinstitutets tillämpning	36
Normalbrandordningarnas bestämmelser om avståndet mellan halmstack och byggnad	42

	Sid.
Skydd för rätt till bärplockning å egen mark	44
Utsträckt giltighetstid för studiebiljetter å statens järnvägar....	53
Fria järnvägsresor för blinda	55
Nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang ..	55

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 8 mars.

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 5, angående ändring av reglerna om platsfördelning enligt riksdagsstadgan m. m.....	24
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 12, angående utgifter under tolfte huvudtiteln (civildepartementet).....	24
— nr 28, angående täckande av vissa medelsbrister hos försvarets civilförvaltning	24
— nr 29, angående vissa haverikostnader	24
— nr 30, angående kostnader från anslaget till oförutsedda utgifter	24
— nr 31, angående ändrad disposition av bergmästarbostället Knutsberg	25
— nr 32, angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag.....	25
— nr 33, angående täckande av visst underskott i clearingkassa	25
— nr 34 och 35, angående säkerhetsanstalter för sjöfarten.....	25
— nr 36, angående byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.....	25
— memorial nr 37, angående överlämnande till särskilt utskott av en motion angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling	25
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 18, angående ändringar i stämpelförordningen	25
— nr 19, angående skattebefrielse för ersättning för förstörda arbetskläder	28
— nr 20, angående avdrag för vissa sjukvårdskostnader vid taxering	29
— nr 21, angående beskattningen av vissa retroaktiva ersättningar	30
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 3, angående inredning av ett bokmagasin	31
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 10, angående kompletteringar i justitie- och militieombudsmännens instruktioner.....	31
— nr 11, angående ändring av 5 kap. 9 § rättegångsbalken	32
— nr 12, angående nådeinstitutets tillämpning.....	36
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 16, angående ändring av 8 § bidragsförskottslagen	41
— nr 17, angående grunderna för allmänna barnbidrag för barn på nomadskolehem m. m.	41
— nr 18, angående förtydligande av lagen om folkpensionering..	41
— nr 19, angående droskägares efterlevandes rätt att fortsätta rörelsen	41

	Sid.
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 5, angående upphävande av bestämmelserna i normalbrandordningarna om avståndet mellan stack och byggnad	42
— nr 6, angående skydd för rätt till bärplockning å egen mark m. m.....	44
— nr 7, angående ändrade grunder för ersättning åt jordbrukare vid sjöregleringar i Norrlands inland, m. m.	52
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 4, angående anslag till kapitalinvesteringar	52
— nr 5, angående ändrad lydelse av förordningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos bin, m. m.	52
— nr 6, angående garanti för lån till Norrbottens läns virkesmättningsförening u. p. a.	52
— nr 7, angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan.....	53
<i>Andra kammarens allmänna beredningsutskotts</i> utlåtande nr 8, angående utsträckt giltighetstid för studiebiljetter på statens järnvägar	53
— nr 9, angående frikort för blinda å samtliga svenska järnvägar, m. m.	55
— nr 10, angående nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang	55

Lördagen den 4 mars.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 25 nästlidna februari.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts på kammarens bord liggande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen nr 80, angående försäljning av vissa allmänna arsvfonden tillfallna fastighetsandelar;

till behandling av lagutskott propositionen nr 81, angående inhämtande av riksdagens samtycke till förordnande om tillämpning av vissa bestämmelser i allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293); samt

till statsutskottet propositionen nr 82, angående anslag till kostnader för inventering av typskogar.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande på bordet liggande motioner; och hänvisades därvid

till utrikesutskottet motionen nr 457 av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionerna: nr 458 av herrar *Skoglund* i Umeå och *Levin*; och

nr 459 av herr *Ahlsten m. fl.*; samt till särskilda utskottet motionen nr 460 av herr *Dickson*.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Johnsson* i Skoglösa vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa inter-

pellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående tillämpningen i visst fall av de riktlinjer för jordbrukets rationalisering, som antagits vid 1947 års riksdag.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från första lagutskottet:

nr 58, i anledning av väckta motioner om förlängning av den tid, inom vilken moder till barn utom äktenskap kan erhålla införsel i faderns lön eller andra tillgångar för sin bidragsfordran; och

nr 59, i anledning av väckta motioner angående en översyn av »lagen om förmynderskap» i vissa avseenden; samt

från andra lagutskottet, nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), m. m.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner angående ändring av reglerna om platsfördelning enligt riksdagsstadgan samt lagen om proportionellt valsätt vid val inom landsting, å kommunalstämma m. m.;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

ställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom proprietalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa kostnader från anslaget till oförutsedda utgifter;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av bergmästarbostället Knutsberg i Nora socken;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av underskott i clearingkassan för raka rör av smidbart järn m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag under tionde huvudtiteln för budgetåret 1950/51 till säkerhetsanstalter för sjöfarten;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag under statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1950/51 till säkerhetsanstalter för sjöfarten;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1950/51 till vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.; och

nr 37, angående överlämnande till särskilt utskott av en till statsutskottet remitterad motion, som äger samband med frågan angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 18, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i stämpelförordningen;

nr 19, i anledning av väckt motion angående skattebefrielse för ersättning för förstörda arbetskläder;

nr 20, i anledning av väckt motion om rätt att vid taxering åtnjuta avdrag för vissa sjukvårdskostnader m. m.; och

nr 21, i anledning av väckt motion om fördelning i beskattningshänseende på olika år av viss retroaktiv ersättning till tjänstemän å indragnings- eller disponibilitetsstat;

bankoutskottets utlåtande nr 3, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning om anslag till inredning av ett bokmagasin;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om vissa kompletteringar i justitieombudsmannens och militieombudsmannens instruktioner;

nr 11, i anledning av väckt motion angående viss ändring av 5 kap. 9 § rättegångsbalken; och

nr 12, i anledning av väckt motion om utarbetande av en redogörelse för nådeinstitutets tillämpning under senare tid;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckt motion angående viss ändring av 8 § lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn (bidragsförskottslag);

nr 17, i anledning av väckta motioner angående grunderna för allmänna barnbidrag för barn, som intagits på nomadskolehem eller eljest inackorderats för obligatorisk skolgång;

nr 18, i anledning av väckta motioner angående visst förtydligande av lagen om folkpensionering; och

nr 19, i anledning av väckta motioner om revision av bestämmelserna rörande rätt för efterlevande maka och barn till innehavare av tillstånd att bedriva yrkesmässig drosktrafik att fortsätta rörelsen utan särskilt tillstånd;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner om upphävande av bestämmelserna i normalbrandordningarna om visst avstånd mellan stack och byggnad;

nr 6, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om skydd i viss utsträckning för markägares rätt till bärplockning å egen mark m. m.; och

nr 7, i anledning av väckt motion om utredning angående ändrade grunder för ersättning åt jordbrukare, som beröras av sjöregleringar i Norrlands inland, m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar;

nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 och 5 §§ förordningen den 15 mars 1946 (nr 81) om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos bin, m. m.;

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för visst lån till Norrbottens läns virkesmätningssällning u. p. a.; och

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 8, över motion om viss utsträckning av giltighetstiden för s. k. studiebiljetter på tåg vid statens järnvägar;

nr 9, över motion angående frikort för blinda å samtliga svenska järnvägar, m. m.; och

nr 10, i anledning av väckta motioner om nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang.

§ 8.

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 86, angående anslag till åtgärder för dövhetens bekämpande, tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 9.

Anmäldes, att följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling, under sammanträdet avlämnats till herr talmanen, nämligen:

nr 461 av fru *Wallin* och fru *Lindskog*;

nr 462 av herr *Hjalmarson m. fl.*;

nr 463 av herr *Mosesson m. fl.*;

nr 464 av herrar *Hoppe* och *Hallén*;

nr 465 av herr *Staxäng*;

nr 466 av herr *Rubbestad m. fl.*;

nr 467 av herr *Holmberg m. fl.*;

nr 468 av herr *Hedlund* i Rådomb. fl.;

nr 469 av fröken *Ager m. fl.*; och

nr 470 av herrar *Kollberg* och *Ståhl*.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.05 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 7 mars.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 28 nästlidna februari och den 1 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsmannen Eskil Eriksson, Sandby, Hökhuvud, på grund av colit. chr. recid. är i behov av ytterligare ledighet från riksdagsarbetet under minst 14 dagar räknat från den 6 mars intygas härmed.

Uppsala den 3/3 1950.

E. Zetterström.

Leg. läkare.

Härmed intygas, att fru Disa Västberg på grund av sjukdom (övre luftvägsinfektion) rekommenderas sjukledighet och vila fr. o. m. 7/3 1950 tills vidare.

Stockholm 7/3 1950.

Eric Hermansson.

Leg. läkare.

Kammaren, som vid sammanträdet den 22 nästlidna februari beviljat herr Eriksson i Sandby ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare från och med den 21 i nämnda månad, beslöt lägga det beträffande honom utfärdade intyget till handlingarna. Fru Västberg beviljades ledighet tills vidare från och med denna dag.

§ 3.

Svar på interpellation angående ökad licensgivning för import från Schweiz av fickur m. m.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, erhöll på be-

gäran ordet för att besvara herr Christensons i Malmö interpellation angående ökad licensgivning för import från Schweiz av fickur m. m.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form utdelats till kammarens ledamöter, och herr statsrådet Ericsson lämnade nu endast en kort sammanfattning av huvudpunkterna i svaret.

Det i kammaren utdelade svaret var av följande lydelse:

Med andra kammarens tillstånd har herr Christenson i Malmö till mig rikttat en interpellation, om jag kan ställa i utsikt ökad licensgivning inom den närmaste tiden för import från Schweiz av fickur, armbandsur och reservdelar till ur.

Då denna fråga icke kan bedömas fristående från vad som i allmänhet gäller beträffande import från Schweiz, torde det vara lämpligt att — innan jag går in på det egentliga svaret — lämna en översikt över Sveriges handelsutbyte med Schweiz, sådant det utvecklats sig under den löpande avtalsperioden.

Den svensk-schweiziska handeln regleras av ett handels- och betalningsavtal, som löper från den 1 maj 1948. Under den tvååriga avtalsperioden fram till den 30 april 1950 beräknades svensk export uppgå till ca 220 miljoner kronor och svensk import till ca 136 miljoner kronor. Skillnaden mellan export och import avsågs skola täcka svenskt underskott i fråga om finansiella betalningar, en del äldre betalningsförpliktelser m. m. Den svenska importlistan är uppdelad på A-varor, som utgöra angelägna svenska importönskemål, och B-varor, som representera särskilda schweiziska exportintressen. B-varorna, till vilka ur hänförts, upptaga ca 40

Svar på interpellation angående ökad licensgivning för import från Schweiz av fickur m. m.

procent av den totalt beräknade importen. Betalningsavtalet är konstruerat med en ömsesidig överdragningsrätt om 30 miljoner schweiziska francs (f. n. 35,5 miljoner kronor). Om detta belopp överskrides under avtalsperioden eller till någon del är utnyttjat vid periodens utgång, skall reglering ske i guld.

Under första avtalsåret friställdes i princip för import 50 procent av samtliga kontingenter och i fråga om vissa särskilt värdefulla produkter en större andel. På importsidan utvecklades handelsutbytet under denna tid helt så som förutsetts. Den svenska exporten däremot kom icke tillnärmelsevis upp i den nivå, som var nödvändig för att nå balans i betalningarna. Under hela första avtalsåret uppgick exporten till ca 80 miljoner kronor mot beräknade 110 miljoner kronor. En betydande del av den genomförda exporten hänförde sig till äldre försäljningar, och den samlade exportlicensgivningen under hela första avtalsåret stannade vid endast 56 miljoner kronor. Den i kalkylerna beräknade genomsnittliga månadssiffran för svensk export på något över 9 miljoner kronor uppnåddes endast de två första månaderna. Under januari—april 1949 varierade den mellan 4 och 5 miljoner kronor. En dylik exportutveckling ledde helt naturligt till en snedvridning av betalningsbalansen, och den medgivna överdragningsrätten utnyttjades helt på svensk sida. För att reglera en överskjutande skuld har Sverige nödgats upptaga ett lån i schweiziska francs, motsvarande ca 13 miljoner kronor.

De kalkyler, som på våren 1949 gjordes rörande den fortsatta utvecklingen av den svensk-schweiziska handeln, utvisade att ett fullföljande av importen enligt avtalet komme att leda till förpliktelser för Sverige att prestera guld till ett betydande belopp. Då förutsättningarna för avtalet sålunda avsevärt förändrats, ansåg man sig på svensk

sida icke kunna fortsätta med importlicensgivning under andra avtalsåret i den utsträckning, som förutsetts i avtalet. Från den 1 maj 1949 har därför någon reguljär licensgivning mot de fastställda importkontingenterna icke ägt rum. Sammanlagt ha under de tre sista kvartalen 1949 för import friställts endast ca 12,5 miljoner kronor. Huvuddelen av de beviljade importlicenserna avser varor av allra högsta angelägenhetsgrad, vilka i regel icke kunnat anskaffas på annat håll. Som exempel på sådana försörjningsviktiga varor kan nämnas s. k. decolletagematerial, dynamoelektriska maskiner och reservdelar, elektrisk materiel av olika slag, elektrotekniska specialapparater, diverse instrument, sjukvårdsmateriel, apoteksvaror och andra kemikalier. Mot avräkning å en speciell svensk smörexport har under slutet av 1949 även medgivits viss import av B-varor till ett sammanlagt belopp av något över 2 miljoner kronor. Häri ingå även en del ur.

Den återhållsamma svenska importpolitiken har under slutet av 1949 förbättrat betalningsläget. Månadssiffrorna för importen ha successivt sjunkit, samtidigt som — särskilt efter devalveringen — en viss förbättring inträtt i fråga om exporten. 1949 års totalsiffror för import och export uppgå till 66,5 resp. 61,7 miljoner kronor. Skulden på avtalskontot har till följd av denna utveckling minskat och uppgick vid årsskiftet till 13,2 miljoner kronor och per den 15 februari 1950 till 10,9 miljoner kronor. Det bör emellertid framhållas, att kontot måste vara helt utjämnat till den 1 maj, om risken för guldbetalningar skall undanröjas.

För att tillgodose de mest trängande importbehoven ha för de återstående avtalsmånaderna friställts ytterligare ca 10 miljoner kronor, varav hälften avser elektriska maskiner och ca 3,5 miljoner kronor andra maskiner. Vidare har genom en överenskommelse rörande ex-

Svar på interpellation angående ökad licensgivning för import från Schweiz av fickur m. m.

port av svenskt smör något över 3 miljoner kronor nyligen blivit disponibla för import av B-varor, däribland ur och urdelar för 540 000 kronor.

Den otillfredsställande utvecklingen av Sverige-Schweiz-handeln har föranlett upprepade förhandlingar och diskussioner med schweiziska vederbörande. Olika möjligheter att komma till rätta med svårigheterna ha omsorgsfullt prövats, bl. a. utjämning av betalningsunderskott med andra valutor än dollar. Någon överenskommelse har dock icke kunnat uppnås, och man torde få utgå från att de nuvarande förhållandena komma att fortbestå fram till avtalsperiodens utgång, den 1 maj 1950.

Vad beträffar urimporten från Schweiz så ingår i avtalet en kontingent på ca 8,8 miljoner kronor, om man räknar med kursen före devalveringen. Vidare har för import av urdelar upptagits ett belopp av 470 000 kronor. Under första avtalsåret beviljades licenser intill hälften av de angivna beloppen, d. v. s. ca 4,4 miljoner kronor för ur och 235 000 kronor för delar till ur. Under andra avtalsåret ha på grund av betalningssvårigheter licenser för import av ur och urdelar endast i mindre utsträckning beviljats. Fram till den 1 januari 1950 uppgick sålunda denna licensgivning till endast ca 170 000 kronor, och efter nämnda tidpunkt ha hittills beviljats importlicenser för omkring 282 500 kronor samt, inom ramen för en kompensationsaffär, för något över 73 000 kronor. Om man även tar i betraktande ett nyligen friställt belopp av 540 000 kronor, skulle alltså den sammanlagda licensgivningen för importen av ur och delar till ur under andra avtalsåret uppgå till ca 1 065 000 kronor, d. v. s. något över 23 procent av den i avtalet förutsedda importen. Det bör emellertid framhållas, att urimporten icke intar någon missgynnad ställning i förhållande till andra B-varor. Snarare ha uren procentuellt sett

blivit bättre tillgodosedda än annan B-varuimport.

Den restriktiva licenspolitik, som på sistone gällt i fråga om urimporten från Schweiz, har, som av det sagda framgått, varit betingad av betalningssvårigheter. Myndigheterna ha varit väl medvetna om att denna politik måste leda till en bristsituation inom urbranschen, som ju i främsta rummet är beroende av handeln med Schweiz. Tillförseln av ur var även totalt sett låg under 1949. Värdet av urimporten stannade vid ca 7 miljoner kronor mot under 1948 och 1947 9 resp. 19,5 miljoner kronor och under förkrigsåren 1936—1938 i genomsnitt 3 miljoner kronor. Av importen kom under 1949 något över hälften från Schweiz mot normalt cirka tre fjärdedelar. Om man ser till antalet importerade ur, finner man att detta 1949 uppgick till 120 000 st. mot under 1936—1938 i genomsnitt 360 000 st. per år. Olägenheterna av den nedskurna importen ha i upprepade framställningar starkt betonats från såväl urmakare som urhandlare och grossister. Man har också från myndigheternas sida försökt att, i den mån så varit möjligt, åstadkomma lättnader. Önskemålen ha givetvis främst gått ut på en utökad reguljär licensgivning för import från Schweiz, men en sådan åtgärd skulle indirekt ha lett till att importen måst betalas med guld eller dollar. Det har, som jag tidigare nämnde, icke heller varit möjligt att träffa överenskommelse med schweizarna om betalning i andra valutor. I samband med förhandlingarna om de s. k. smörkompensationerna har man från svensk sida strävat efter att särskilt tillgodose urimporten. Man har emellertid därvid mötts av starka schweiziska exportintressen även för andra B-varor, och resultatet härav har blivit, att fördelningen i huvudsak följt den i avtalet förutsedda proportionen mellan olika varor.

Även om sålunda den direkta impor-

Svar på interpellation angående ökad licensgivning för import från Schweiz av fickur m. m.

ten av ur från Schweiz måst hållas nere, ha på andra vägar en del lättnader kunnat åstadkommas. Myndigheterna ha i viss utsträckning tillåtit import av schweiziska ur, som transiterats via annat land. Importen av ur och urdelar från andra Marshalländer än Schweiz, Belgien och Västtyskland har från den 16 januari i år frigivits i och med att dessa varor uppförts på frilistan. Vad särskilt sistnämnda åtgärd angår, kan nämnas att importintresset visat sig mycket stort. Till den 20 februari hade licenser för frilistad import av ur, främst armbandsur, samt urdelar utställt till sammanlagt nära 20 miljoner kronors värde, varav huvuddelen faller på Frankrike. Denna siffra motsvaras givetvis icke tillnärmelsevis av reella importmöjligheter utan torde närmast få betraktas som ett utslag av det starka importbehov, som föreligger på detta område. En icke obetydligt ökad tillförsel av särskilt franska ur torde dock vara att förvänta.

Genom de nämnda åtgärderna — en viss direktimport från Schweiz och frigörelse av importen från ett flertal andra länder — har otvivelaktigt situationen inom urbranschen kommit att te sig något mindre bekymmersam än för några månader sedan. Förbättringen är emellertid långt ifrån tillräcklig för att de nuvarande missförhållandena inom branschen skola undanröjas. Härför torde erfordras att betydande belopp ställas till förfogande för reguljär import från Schweiz. Denna import kan nämligen endast i ringa utsträckning ersättas med import från annat land, och därtill kommer det reservdelsbehov, som föreligger för reparation av äldre ur. Den utökning av importen från Schweiz, som vore önskvärd, är emellertid i dagens läge en ren valutafråga. Problemet kan i princip icke betraktas på annat sätt än som en fråga om avvägning mot andra behov av dollarimport. Ett sådant bedömande har lett till

att man hittills icke ansett tillräckliga skäl föreligga att — till förmån för urimporten — undanskjuta någon del av den andra import, som medges inom ramen för våra knappa dollarresurser. Jag vill emellertid betona, att man från myndigheternas sida ägnar all uppmärksamhet åt möjligheterna att på andra vägar vidga ramen för urimporten. Det förefaller icke osannolikt, att tillfällen ånyo komma att erbjuda sig att i samband med speciell svensk export importera schweiziska ur. Skulle den på sistone något gynnsammare utvecklingen av vår export till Schweiz fortsätta, kan det måhända också bli möjligt att före den 1 maj ytterligare friställa någon mindre del av den i avtalet förutsedda kvantiteten ur och urdelar.

Även om jag alltså icke är beredd att göra något bestämt uttalande rörande en eventuell ökning av importen under den närmaste tiden, bör framhållas, att myndigheterna inse betydelsen av en ökad import av schweiziska ur och urdelar och komma att medverka här till i den mån det kan ske utan att vi ikläda oss betalningsförpliktelser i guld eller dollar.

Vad slutligen beträffar importutsiktterna på något längre sikt, bli dessa givetvis beroende av huru den svensk-schweiziska handeln allmänt sett kommer att fungera efter den 1 maj i år. Handelsförhandlingar planeras äga rum under april månad, då frågan om handeln efter utgången av nu löpande avtalsperiod skall diskuteras. Med hänsyn till såväl svenska importintressen som de schweiziska exportsvårigheterna är det givet att alla utvägar att skapa förutsättningar för en vidgad handel komma att omsorgsfullt prövas.

Härpå anförde

Herr CHRISTENSON i Malmö: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet för svaret.

Svar på interpellation angående ökad licensgivning för import från Schweiz av fickur m. m.

Jag noterar med tillfredsställelse att herr statsrådet lämnat en översikt över Sveriges handelsutbyte med Schweiz. Av denna översikt framgår att handelsrelationerna med Schweiz inte ha utvecklats gynnsamt och att både exporten och importen blivit en missräkning. Den återhållsamma svenska importpolitiken under år 1949 har i någon mån förbättrat betalningsläget, men handelsutbytet har gradvis försämrats. Våra exportmöjligheter ha kanske något förbättrats efter devalveringen, men det är ingen lycklig utveckling, när man från svensk sida beräknar en export av 110 miljoner kronor under första avtalsåret och denna export stannar vid enbart 56 miljoner kronor. Den schweiziska marknaden är ur konkurrenssynpunkt mycket hård, och schweizerfrancs äro lika eftertraktade och värdefulla som dollar. Det är sålunda helt naturligt att svagvalutaländerna stå i kö för att sälja till Schweiz.

I fråga om urimporten framgår av statsrådets svar, att den reducerats till ett minimum under det senaste avtalsåret. Statsrådet säger i sitt svar, att under första avtalsåret beviljats licenser för import av ur och reservdelar till ett värde av över 4,6 miljoner kronor. Under det senaste avtalsåret, d. v. s. från den 1 maj 1949, ha importlicenser beviljats för cirka 452 500 kronor och kompensationsaffärer till något över 73 000 kronor, och om man tar med ett ytterligare friställt belopp av 540 000 kronor, kommer man därigenom upp till en import av ur och reservdelar av något över en miljon kronor. I verkligheten torde importen stanna vid cirka 525 000 kronor för andra avtalsåret. Sedan gammalt införa vi i Sverige cirka 97 procent av hela vår import av armbands- och fickur från Schweiz. Importen utgjorde under åren 1938—1947 i medeltal per år 477 000 stycken, och även under förkrigsåren infördes

cirka 400 000 stycken per år. Mot detta står en legal import år 1948 av 165 000 stycken och 1949 av 120 000 stycken. Den genomsnittliga importen under åren 1942—1947 uppskattas till 12,8 miljoner kronor. De lager, som funnits hos såväl grossister som detaljister, äro för närvarande så gott som uttömda, och man måste räkna med att åtgången på ur på grund av större folkmängd och högre levnadsstandard är större nu än tidigare.

Av interpellationssvaret framgår att myndigheterna räkna med import av ur från andra länder. Men man måste ha i minnet att kvaliteten på dessa ur är betydligt sämre än på de schweiziska uren, och priserna äro därtill ganska höga. En ökning av importen från andra länder medför den risken, att man erhåller underhaltiga kvaliteter och samtidigt svårigheter att erhålla reservdelar till den mängd nya märken som komma i marknaden.

Från experthåll har för mig uppgivits att Frankrike har en relativt liten produktionsförmåga beträffande ur och ganska lång leveranstid. Man kan sålunda inte räkna med att Frankrike tillnärmelsevis skall kunna fylla det behov vi ha.

Det torde vara herr statsrådet bekant att den alltmer framträdande bristen på armbandsur och reservdelar medfört en oerhört kraftig ansvällning av den illegala införseln. Det otal smugglingsaffärer, som under det senaste året uppdagats av myndigheterna, ger ett ovedersägligt belägg härför. Ett faktum är emellertid att endast en bråkdel av den olagliga införsel som ständigt pågår kunnat uppdagas.

I slutet av svaret på min interpellation säger statsrådet: »Den utökning av importen från Schweiz, som vore önskvärd, är emellertid i dagens läge en ren valutafråga.» Men det avgörande är väl dock att våra exportaffärer på Schweiz

ha misslyckats. Det kan vara av intresse för kammaren att få veta av vilken anledning den svenska exporten inte tillnärmelsevis kommit upp till den nivå som beräknats utan stannat vid hälften av de avsedda försäljningarna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition nr 86, angående anslag till åtgärder för dövhettens bekämpande.

§ 5.

Föredrogs var efter annan och hänvisades till särskilda utskottet de på bordet liggande motionerna:

nr 461 av fru *Wallin* och fru *Lindskog*;

nr 462 av herr *Hjalmarson m. fl.*;

nr 463 av herr *Mosesson m. fl.*;

nr 464 av herrar *Hoppe* och *Hallén*;

nr 465 av herr *Staxäng*;

nr 466 av herr *Rubbestad m. fl.*;

nr 467 av herr *Holmberg m. fl.*;

nr 468 av herr *Hedlund* i Rådomb. fl.;

nr 469 av fröken *Ager m. fl.*; och

nr 470 av herrar *Kollberg* och *Ståhl*.

§ 6.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, statsutskottets utlåtanden och memorial nr 12 och 28—37, bevillningsutskottets betänkanden nr 18—21, bankoutskottets utlåtande nr 3, första lagutskottets utlåtanden nr 10—12, andra lagutskottets utlåtanden nr 16—19, tredje lagutskottets utlåtanden nr 5—7, jordbruksutskottets utlåtanden nr 4—7 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 8—10.

§ 7.

Interpellation angående avdrag vid taxering till inkomst av jordbruk av anskaffningskostnaderna för nyuppsättning av maskiner.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HANSSON i Skediga, som yttrade: Herr talman! Rationalisering är tidens lösen. Icke minst inom jordbruket har rationaliseringen drivits mycket långt. Jordbruket har i tekniskt hänseende väl följt med i utvecklingen, och jordbrukarna ha på ett för landet gynnsamt sätt utnyttjat de moderna arbetsbesparande maskinerna. De ha icke sparat på de stora kostnader, som anskaffandet av dessa maskiner krävt, trots att maskinerna kunna användas endast under kortare perioder varje år. Den ökade maskinanvändningen inom jordbruket beror dels på de tekniska framsteg som skett inom maskinproduktionen, dels på bristen på arbetskraft. För att ersätta bristen på arbetskraft ha jordbrukarna måst mekanisera driften för att hålla jordbruksproduktionen uppe.

Rationaliseringen har under senare år hindrats av bristen på maskiner, men ett ännu allvarligare hinder utgöra de för jordbruket gällande skattebestämmelserna. Kostnader för nyanskaffning av maskiner inom jordbruket äro icke avdragsgilla vid inkomsttaxeringen, vilket däremot är fallet vid utbyte av maskiner. Inom jordbruket får man göra avdrag endast för mellanskillnaden mellan anskaffningsvärdet av en ny maskin och det värde, som en försliten maskin av samma slag kan äga. Industrien är i detta avseende gynnsammare ställd, eftersom avskrivning av nyinköpta maskiners värde får ske enligt vissa regler. Och industrien har i motsats till jordbruket i regel möjlighet att utnyttja maskinerna i driften året runt.

Bristen på arbetskraft är, som jag

Interpellation i anledning av att två svenska fiskebåtar blivit uppbringade av utländska fartyg.

ovan framhållit, en väsentlig orsak till rationaliseringen inom jordbruket. Ur synpunkten av detta faktiska förhållande äro de nuvarande skattereglerna in-konsekventa. Lönekostnaderna inom jordbruket äro således avdragsgilla, men om jordbrukaren ersätter en anställd arbetskraft med maskiner får han inte göra avdrag för anskaffningskostnaderna. De nuvarande beskattning-normerna utgöra därför ett all-varligt hinder för rationaliseringen.

Undertecknad har vid såväl 1948 som 1949 års riksdag motionerat om införande av avdragsrätt vid inkomsttaxering-en för nyanskaffningskostnaderna för maskiner inom jordbruket. Bevillnings-utskottet har ansett att den principiellt riktiga vägen vore, att avdraget för an-skaffningskostnaderna vid beskattning-en slås ut på den beräknade varaktig-hetstiden. Då proposition i ärendet på grundval av 1943 års jordbrukstaxe-ringsakkunnigas betänkande är att vänta har bevillningsutskottet avstyrkt motionerna, vilka också sedan avslagits av riksdagen. Bevillningsutskottet vid 1948 års riksdag förväntade att propo-sition skulle framläggas vid 1949 års riksdag, men så skedde icke.

Utredningsarbetet skulle enligt upp-gift ha blivit fördröjt. Förra årets be-villningsutskott ansåg sig kunna räkna med att proposition skulle framläggas vid innevarande års riksdag.

Denna fråga är av så stor betydelse för jordbruket, att den snarast möjligt bör lösas. Även om det icke skulle vara möjligt att få sådana bestämmelser ge-nomförda, att kostnaderna för nyupp-sättning av maskiner inom jordbruket finge dragas av omedelbart i sin helhet, skulle det vara en stor fördel för jord-brukarna, om avdraget kunde slås ut på den beräknade varaktighetstiden för en maskin.

Med anledning av vad jag sålunda an-fört hemställer jag om kammarens till-

stånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa fö-ljande frågor:

Anser statsrådet att nya avdragsreg-ler böra införas vid inkomsttaxeringen av jordbrukare, så att anskaffningskost-naderna för nyuppsättning av maskiner kunna få avskrivas?

Om så är fallet, när kan förslag vän-tas till riksdagen i denna fråga?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Interpellation i anledning av att två svenska fiskebåtar blivit uppbringade av utländska fartyg.

Herr UTBULT erhöll på begäran or-det och anförde: Herr talman! Såsom framgått av meddelanden i dagspressen ha två svenska fiskebåtar, Marion och Larex, under utövande av fiske i söd-ra Östersjön blivit uppbringade av ryska vaktfartyg och införda till rysk hamn. De svenska fiskarena ha uppgi-vit, att de befunno sig 30 sjömil ute till havs från polska kusten, när det ryska uppbringandet inträffade. Enligt deras uppgifter hade ryssarna gått synnerli-gen bryskt till väga, givit order om att omedelbart kapa fiskeredskapen samt under vapenhot fört båtarna i land. I den ryska hamnen blevo de svenska fiskarena under tretton dagars tid före-mål för upprepade och psykiskt pres-sande förhör, varunder de beskylldes för spionage. Under dessa tretton da-gar höllos de mestadels inspärrade un-der däck.

Fiskarena beräkna förlusterna på denna resa till ca 5 000 kronor vardera. Härtill komma förlorade fiskeredskap, förstörda sjökort och bortstulna kikare.

Några meddelanden från de ryska myndigheterna angående uppbringan-

Interpellation i anledning av att två svenska fiskebåtar blivit uppbringade av utländska fartyg.

det lämnades inte till de svenska officiella representanterna.

Det är inte första gången dylika intermezzon inträffat. I slutet av 1948 uppbringades sålunda två svenska fiskefartyg, Saima och Hamnfjord, och infördes till rysk hamn utan att meddelande härom lämnades till svenska myndigheter. De demarcher till ryska regeringen, som den svenska regeringen med anledning härav vid upprepade tillfällen har gjort, synas icke ha lett till något resultat. De ryska myndigheterna ha som skäl för de ryska åtgärderna uppgivit, att de svenska fartygen befunno sig på ryskt territorialvatten.

De ryska åtgärderna ha framkallat stor oro bland de svenska fiskare, som utöva sitt yrke i dessa farvatten. Den ryska ovilligheten att meddela klara bestämmelser om vad som anses vara ryskt territorialvatten och eventuella regler, som kunna gälla för passage genom dessa områden, gör att de svenska fiskarena tvingas arbeta under ständig oro för ur svenska synpunkter omotiverade ryska ingrepp.

Med stöd av det ovan anförda hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till hans excellens herr ministern för utrikesärendena få framställa följande fråga:

Är Ers Excellens villig lämna en redogörelse inför riksdagen för de åtgärder, som svenska regeringen vidtagit med anledning av vad som i detta fall förekommit?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning m. m.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen:

nr 83, angående anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor;

nr 85, angående företagsräkning; och
nr 87, angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag.

Dessa propositioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.23 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 8 mars.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med talmannen i första kammaren och talmanskonferensen får jag med avseende å riksdagsarbetet vid påsktiden meddela kammaren, att såvitt nu kan bedömas, sista arbetsplennum före påsk blir onsdagen den 29 mars eller, om så erfordras, torsdagen den 30 mars. Efter påsk återupptages riksdagsarbetet torsdagen den 13 april. Såvida voteringspropositioner för gemensamma omröstningar dessförinnan blivit godkända, sammanträda kamrarna sistnämnda dag, torsdagen den 13 april, klockan 2 eftermiddagen, varvid gemensamma omröstningar anställas. Samma dag återupptages utskottsarbetet, och bordläggningsplena komma att hållas lördagen den 15 april. Allt detta under förutsättning att intet oförutsett inträffar, som påkallar annan ordning.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman Karl Andersson i Björkäng, som lider av angina tonsillpurul., är oförmögen till arbete tiden 6/3—11/3 1950 intygas.

6/3 1950.

Håkanson.

Leg. läk.

Riksdagsmannen herr Nils Jönsson i Rossbol (Rindögatan 36) insjuknade i akut magkatarr och balansrubbningsar i (går) dag. Patienten är oförmögen till arbete och sängliggande under ca en veckas tid, vilket härmed intygas.

Stockholm d. 7/3 1950.

Hellmut Citron.

Kammaren lade det för herr Andersson i Björkäng utfärdade intyget till handlingarna. Herr Jönsson i Rossbol beviljades ledighet från riksdagsgromånen tills vidare från och med den 7 innevarande mars.

§ 3.

Svar på interpellation angående omfattningen av statens inköp av varmlodiga hästar.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet VOUGT, som yttrade: Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Norup till mig riktat följande frågor:

1. Är statsrådet i tillfälle att redan under innevarande — d. v. s. under februari — månad meddela i vilken omfattning inköp av varmlodiga hästar för statens räkning enligt regeringens mening bör ske från och med år 1954?

2. Har statsrådet för avsikt att, därest hittillsvarande avsättningsmöjligheter minskas, vidtaga andra åtgärder för bibehållande av halvblodsaveln i nuvarande utsträckning?

Vid anmälan av 1948 års försvarsproposition förordade jag en etappvis begränsning av arméns stambästbestånd av ridhästar. Jag räknade därvid med en begränsning i en första etapp med omkring 1 000 hästar till omkring 4 000 hästar. För remontering av detta bestånd erfordras årligen 420 hästar. Jag förutsatte emellertid, att i syfte att stödja den varmlodiga hästaveln t. v. liksom tidigare skulle inköpas omkring 500 varmlodiga hästar, därvid överskottet förutsattes skola utackorderas såsom ackordhästar.

Svar på interpellation angående omfattningen av statens inköp av varmblodiga hästar.

Chefen för armén har nu framlagt förslag om ytterligare begränsning av stamhästbeståndet med omkring 1 400 hästar. Genomföres detta förslag kommer remontbehovet att minska till 350 hästar. Arméchefen förutsätter emellertid, att till och med 1953 för arméns räkning alltså skola inköpas 500 varmblodiga hästar. Överskottet förutsättes skola utackorderas såsom ackord-draghästar.

Arméchefens förslag är för närvarande föremål för prövning inom försvarsdepartementet. En närmare redogörelse för förslaget och däröver avgivna yttranden kommer att lämnas i proposition inom kort med förslag till medelsanvisning under arméns monteringsanslag. Jag torde därvid även få anledning beröra frågan huruvida det bör ifrågakomma att stödja den varmblodiga aveln genom uppköp av remonter utöver vad som erfordras för att vidmakthålla arméns stamhästbestånd. Jag vill i anledning av interpellantens första fråga — samtidigt som jag beklagar att svar ej kunnat givas under februari månad — redan nu giva till känna min avsikt att i huvudsak förorda arméchefens förslag till begränsning av stamhästbeståndet. Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet vill jag vidare framhålla, att hittills gjorda överväganden icke lett till slutsatsen att ett större antal remonter än 350 med säkerhet kunna föreslås till inköp 1954.

Under år 1949 uppköptes genom arméförvaltningens försorg, utöver 500 remonter, även 100 för export till Schweiz avsedda hästar. Enligt vad jag erfarit ha vederbörande schweiziska myndigheter förklarat sig vilja göra motsvarande inköp även i år. Det är min avsikt förorda, att arméförvaltningen jämväl i fortsättningen medverkar vid genomförandet av ifrågavarande export.

Härefter anförde:

Herr NORUP: Herr talman! Jag vill till herr statsrådet och chefen för för-

svarsdepartementet framföra ett tack för svaret på min interpellation.

Jag måste tyvärr konstatera, att svaret är ganska negativt och föga stimulerande för de hästuppfödare, vilka tagit till sin uppgift att tillhandahålla varmblodiga hästar för arméns behov. Att det finns intresse för uppfödning av varmblodshästar visar den stora upplutningen vid ett sammanträde i Lund den 4 januari i år, anordnat av Avelsföreningen för varmblodiga hästar. Det var icke mindre än 600 à 700 hästuppfödare som där dryftade framtida utsikter för uppfödande av den varmblodiga hästen.

I svaret hänvisar herr statsrådet till uttalandet i 1948 års försvarsproposition, där herr statsrådet förordar en etappvis begränsning av stambeståndet av arméns ridhästar från 5 000 till 4 000 stycken. Detta nödvändiggör en remontering av endast 420 hästar årligen. Hittills ha dock inköpts 500 hästar, varvid förutsatts, att eventuellt överskott skulle utackorderas såsom ackordshästar. Nämnade uttalande gav hästuppfödarna en viss trygghet för framtiden och har ingivit dem förhoppning om att detta förhållande skulle bli bestående. En stor oro har emellertid gjort sig gällande senaste tiden, då det försports, att chefen för armén framlagt förslag om ytterligare minskning av stamhästbeståndet med cirka 1 400 hästar. Genomföres detta förslag kommer remontbehovet för arméns del att minska till 350 hästar per år. Detta väcker minst sagt förvirring och rimmar dåligt ihop med det behov av ridhästar, som måste finnas i reserv för arméns krigsberedskap, en mycket viktig sak. Kungl. lantbruksstyrelsen, som enligt sin instruktion har att svara för att lantförsvarets behov av hästar blir tillgodosett, har i sitt yttrande över chefens för armén förslag om reducering av arméns stamhästbestånd anfört följande: »Det är av största vikt att alla möjligheter tillvaratas för att trygga en reserv av varm-

Svar på interpellation angående omfattningen av statens inköp av varmblodiga hästar.

blodiga hästar. Om detta syfte skall kunna nås, måste den varmblodiga hästaveln upprätthållas i nuvarande omfattning. Förutsättningen härför är att en regelbunden, säker och efter den nuvarande stostammen anpassad avsättning beredes uppfödarna för av dem uppfödda hästar. En minskning av det årliga remontinköpet från 500 till 350 hästar skulle innebära ett hårt slag för aveln.» Detta är allvarsord, värda att begrundas.

I brist på tillräckligt antal varmblodiga hästar uttagas en del kallblodiga hästar som mobiliseringsreserv. Det har berättats mig från sakkunnigt håll, att en del av dessa kallblodiga hästar vid beredskapen under krigsåren icke kunde anspännas för vissa fordon. Detta berodde på att de voro för stora. Ännu sämre gick det att använda dem som ridhästar. Således äro dessa kallblodiga hästar, enligt vad erfarenheten visar, en dålig och dyrbar mobiliseringsreserv.

Även om chefen för armén föreslår nedskärning av remontinköp för arméns behov, har dock arméledningen enligt gjorda uttalanden ett stort intresse av att antalet hästar, lämpliga för militärt bruk, icke minskas. Sålunda anförde arméchefen vid ett besök av ordföranden i Avelsföreningen för varmblodiga hästar i september 1949 i huvudsak följande: »Även om moderniseringen av arméns krigsförband kräver ökad motorisering och samtidigt en minskning av stambästandet måste genomföras för att hålla ner fredskostnaderna, måste man tillmäta den största betydelse för arméns krigsberedskap att tillgången vid mobilisering på för militärt bruk lämpliga hästar icke äventyras. Det är därför ett militärt önskemål att nuvarande tillgång i landet på hästar icke undergår minskning i avsevärdare grad. Arméchefen har tagit del av de uppgifter beträffande minskningen av hästbeståndet, som jord- och skogsbrukets ökade motorisering under de senaste åren medfört och sannolikt kan komma

att ytterligare medföra. Med anledning härav hälsar arméchefen med största tillfredsställelse alla strävanden att upprätthålla och utöka sådan hästuppfödning, som syftar till att bibehålla och om möjligt öka tillgången på för militärt bruk lämpliga hästar.»

Herr statsrådet säger som svar på min första fråga, att statsrådets avsikt är att i kommande proposition »i huvudsak förorda arméchefens förslag till begränsning av stambästandet». Detta svar kommer säkerligen av hästuppfödaren att tolkas så, att ingen säkerhet för framtiden gives för att finna en tryggad avsättning för den varmblodiga hästen och att de måste sluta upp med denna avel.

Uppfödare av varmblodiga hästar måste finna det anmärkningsvärt, att samtidigt som man från arméhåll — jag citerar arméchefen — önskar inte bara »upprätthålla» utan även »utöka sådan avel», undandraget man uppfödarna deras viktigaste avsättningsmöjligheter, arméns kontinuerliga inköp av remonter. Inte nog härmed. Samtidigt utarbetar man inom arméförvaltningen förslag om att till Ridfrämjandet och till officerare och underofficerare, som på kronans bekostnad äga uppställa egen tjänstehäst, överflytta arméns nu övertaliga stambästar, trots att 1947 och 1949 års riksdagar beviljat medel för nämnda institution och personal, med motivering att tillvarata uppfödarnas övertaliga remonter och härigenom skapa en mobiliserings- och krigsreserv av varmblodiga hästar.

Jag vädjar därför till försvarsministern att innan den nu tilltänkta propositionen angående reducering av arméns stambästand avges, kontakta icke bara vår nuvarande jordbruksminister — lantbruksstyrelsen har, som jag i min interpellation anför, av mobiliseringsskäl helt motsatt sig minskning av de årliga remontinköpen — utan även vår förre jordbruksminister, som vid 1947 års riksdag förordade

Svar på interpellation angående omfattningen av statens inköp av varmblodiga hästar.

stöd åt denna avelsgren under motive-ring, att en utökning av hästavelns om-fattning i landet uppenbarligen skulle bli till gagn icke blott för försvaret utan även för hästuppfödarna, som härige-nom skulle kunna tillföras avsevärda inkomster. Riksdagen biföll också en-hälligt förslaget om stödåtgärderna.

De stödåtgärder, som 1947 års riks-dag biträdde, ha ingalunda medfört någon ökning men väl ett bibehållande av den varmblodiga stostammen, till skillnad från den kallblodiga, som av-sevärt minskat. Minskas nu, trots krigs-behovet av sådana hästar, remontering-en med 30 procent, kommer samma öde att drabba den varmblodiga avelsstam-men. Remontuppfödarna, som i huvud-sak utgöras av ägare och arrendatorer av medelstora och mindre gårdar och som i vetskap om vårt verkliga krigs-behov av arméhästar och i tron på myn-digheternas utfästelser nedlagt ett be-tydande, mångårigt arbete på denna avelsgren, måste finna det anmärk-ningsvärt, att en avelsgren raseras, vil-ken allmänt erkännes vara av stor be-tydelse för vår försvarsberedskap och vilken dessutom visat sig vara av den kvaliteten, att den som exportvara under de senaste åren kunnat tillföra — och sannolikt även i fortsättningen kommer att tillföra — vårt land värdefull hård-valuta.

Remontuppfödarna ha icke några nya anspråk på en ansträngd statskassa. De önska endast att sparsamhetsskäl icke skola föranleda försvarsministern till åtgärder, som framdeles skola visa sig ha varit förhastade. Man kan i samman-hanget erinra om 1925 års nedrust-ning, som senare i långa och många år har satt avskräckande spår.

Herr statsrådet talar i 1948 års pro-portion om att för stödjande av den varmblodiga aveln skulle 500 remonter inköpas, men han nämner ingenting om att detta även bör gälla för att få fram en krigsreserv av hästar. Det är enligt min mening en mycket viktig sak att så

sker, och den reserven fylles säkerligen icke, även om kungl. lantbruksstyrel-sens minimikrav uppfylles, alltså att man inköper 500 remonter.

Herr statsrådet nämner, att exporten till Schweiz bör fortsätta. Ja, det är en tillgång för landet och ett stöd för avelsarbetet att begärlig valuta tillföres vårt land. Detta är dock allt för lösa garantier för att jordbrukaren skall fortsätta med en så riskfull och kostsam näring som uppfödning av varmblodiga hästar är.

Jag vågar i detta sammanhang föra fram tanken på en samverkan mellan försvars- och jordbruksdepartementen, så att av de medel, som årligen inflyta på totalisatorn, 7,5 miljoner kronor, och som från början helt voro avsedda att stödja hästaveln, en del får användas för nyrekrytering av beståndet av så-väl stamhästar som ridhästar i reserv för krigsbruk.

Borde inte en viss del av de hästar, som skola utackorderas efter inköpet, inköras och skötas under ett år vid hingstdepåerna Flyinge och Ströms-holm, innan de sändas ut till jordbru-karna? Jag anser, att det antal ston, som nu finns på Flyinge, borde min-skas, och att inkörandet av varmblodiga ackordhästar borde vara en större upp-gift för Flyinge än att hålla avelsston, som uppfödarna lika gärna kunna hålla.

Herr talman! Jag vill sluta med att säga, att om de synpunkter som jag här har framhållit bli beaktade, så komma uppfödarna av varmblodiga hästar att fortsätta med aveln. Sker inte detta, måste herr statsrådets tal tolkas så, att ingen säker avsättning för varm-blodiga hästar kommer att förefinnas efter 1954. Planläggningen av aveln måste då inrättas därefter, och en bi-näring som väl behövs, inte minst för det mindre lantbruket, kommer då att avvecklas.

Herr AHLSTEN: Herr talman! När statsrådet och chefen för jordbruksde-

Svar på interpellation angående omfattningen av statens inköp av varmblodiga hästar.

partementet under vårriksdagen 1949 besvarade en interpellation av herr Andersson i Dunker angående hästförsörjningen i allmänhet inom landet, gjorde statsrådet vissa uttalanden i debatten, av vilka jag inte kan underlåta att vid detta tillfälle återge en del. När beredskapsfrågorna fördes på tal, yttrade statsrådet Sträng, att regeringen i samråd med de militära myndigheterna följde utvecklingen mycket noggrant, men att de militära myndigheterna ännu inte hade ansett, att den minskning av hästbeståndet, som då påtalats, vore alarmerande, även om utvecklingen inte finge nonchaleras. Emellertid sade statsrådet till sist, att om utvecklingen skulle vända i negativ riktning med bland annat klara risker för försvarsberedskapen, borde frågan upptagas till förnyad prövning.

Nu har ett år gått sedan dess, och man kan fråga sig, när man ställes inför dessa problem: Vad har hänt under detta år? Har utvecklingen, som statsrådet Sträng hänvisade till, fortsatt eller vänt i negativ riktning? Ser man på statistiken i fråga om betäckningarna av nordsvenska ston och ardennerston, finner man, att dessa utgjorde tillsammans 40 500 år 1946, 27 300 år 1947 och 31 100 år 1948 — det var just den uppgången som statsrådet Sträng i fjol hänvisade till. För år 1949 visar emellertid statistiken en minskning till 29 500 betäckningar. Det har således just inträffat en sådan vändning i utvecklingen i negativ riktning, som statsrådet tänkte på. Ser man på utvecklingen av hela hästbeståndet i landet, skall man finna, att vi 1948 hade 497 000 hästar och 1949 465 000 hästar, sålunda en minskning med 32 000 hästar på ett enda år.

Samtidigt ha vi lämnat den kallblodiga aveln utan stöd och låta den utveckla sig bäst den vill. Det får bli en minskning därvidlag. På jordbrukarhåll räkna vi med att när antalet hästar i landet blir så lågt, att vi knappt

kunna klara oss, kommer den prisnivå att återvinnas, som vi eftersträva för att kunna hålla aveln i gång. I detta läge tillkommer nu ett nytt moment, nämligen att man från försvarsdepartementet säger, att samtidigt som denna minskning av den nordsvenska och kallblodiga aveln äger rum, kunna vi också skära ned det hästbestånd som är särskilt lämpligt för militärt bruk, nämligen det av varmblodiga hästar. Man låter sålunda även detta hästbestånd rutscha nedåt. Det blir alltså en minskning också av detta liksom på de andra hästrasernas område. Det finns verkligen anledning att fråga sig: Kan det vara en rimlig och riktig utveckling?

Den varmblodiga aveln får man kanske betrakta ur andra synpunkter än den kallblodiga. Om man inte vinner en tryggad avsättning för remonterna upp till det antal, 500, som armén köpt under de senaste åren, kommer naturligtvis det avelsarbetet att spolieras i mycket större utsträckning än man egentligen räknat med. Och detta avelsarbete är av den art, att det inte går att återupptaga det lika lätt som när det gäller de andra hästraserna. Om man inte nu i vår får någon klarhet om hur det skall bli för framtiden på detta område, så kommer man naturligtvis inte att föra in i aveln yngre varmblodiga ston, utan dessa komma att gå till remonter. Det blir sålunda inte någon rekrytering av stomaterialet. Samtidigt blir det en väsentlig minskning av betäckningarna, och följden blir en nedgång i de varmblodiga hästarnas antal. Antalet ston, betäckta av statens hingsstar, var år 1948 2 600 och år 1949 2 500, således redan en påbörjad minskning. När krisrevisionen 1941 gjorde en granskning av hästbeståndet inom armén, uttalade krisrevisionen, efter att ha kritiserat en del hästar, att arméns hästbestånd knappast kunde anses fältmässigt. Man satte faktiskt i fråga, huruvida hästar av ardenneras och en del

Svar på interpellation angående omfattningen av statens inköp av varmblodiga hästar.

andra hästar passade för arméns behov. Vi veta också, att arméns hästar helst böra vara av varmblodigt slag eller nordsvenska och att andra hästar inte äro lika lämpliga för ändamålet.

Vi kunna inte komma ifrån, att vid krigsberedskap måste jordbruket och de militära myndigheterna dela de resurser i fråga om dragkraft vi ha inom landet, nämligen bilar och hästar. Under det föregående kriget hade vi en mycket stor tillgång däri, att vi hade ett mycket stort hästbestånd, men nu hålla vi på att rasera samma reserv som vi då hade. Man låter alltså avelns utveckling vara fullständigt fri, med en mycket stark minskning av hästbeståndet som resultat, och så kommer man nu från militärt håll och sätter in en stöt för att liksom fullfölja raseringen ned i botten. Man frågar sig då verkligen: Är detta en riktig fördelning mellan jordbrukets behov och det militära behovet? Jag vill påminna om att inte längre tillbaka än 1949 från de militära myndigheternas sida begärdes, att ungefär hälften av vårt bestånd av bilar för transport av mjölk till mejerierna skulle ställas i reserv för beredskapsändamål. Om olyckan skulle komma över oss, tar man alltså ifrån oss dessa bilar, som man sålunda fört in i krigsberedskap, och då måste de ersättas från annat håll. Jag skulle ännu en gång vilja rikta en fråga, liksom förra gången till jordbruksministern, nu till försvarsministern: Tager man verkligen hänsyn till dessa två faktorer, jordbrukets behov och det militära behovet, på ett sådant sätt, att avvägningen blir riktig? Låter man jordbrukarna slopa hästarna, bör det väl vara riktigt, att åtminstone staten försöker uppehålla det bestånd av varmblodiga hästar, som vi tidigare haft och som är mest lämpat för krigsbruk och som behövs, om olyckan skulle komma över oss.

Jag vill med dessa ord, herr talman, ha givit uttryck för den olust jag känner och som jag vet, att de, som syssla

med den varmblodiga aveln, känna inför de utsikter till minskade remontinköp som här signalerats. Jag skulle vilja vädja till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, att man, innan den kungl. propositionen avlämnas, verkligen avväger dessa frågor på ett sådant sätt, att inte resultatet blir, att jordbruket blir lidande, om olyckan skulle komma över oss.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Det råder ganska stor besvikelse bland landets hästuppfödare för detta uttalande, att den varmblodiga aveln kommer att inskränkas ytterligare på grund av att armén i fortsättningen inte tänker inköpa så många varmblodiga remonter som hittills.

Aveln av varmblodiga hästar har betydtt mycket för vissa orter i vårt land. Jag tänker här särskilt på Öland, som är speciellt lämpat för denna hästavel. Öland kan nästan sägas ha intagit en rangplats, när det gäller att föda upp präktiga hästar. Nu föreslås det en minskning av statens inköp, och detta kommer att återverka hårt på försörjningsmöjligheterna i de trakter, där man hittills har bedrivit denna avel. Jag undrar emellertid, om man inte här har gått väl långt. Följden av ett sådant beslut måste nämligen bli, att man vid en eventuell mobilisering måste kalla in ett hästmateriel, som är mindre lämpat för det ändamål, som det skall tjäna. Dessutom tillkommer den omständigheten att även den kallblodiga aveln dras med stora svårigheter. Beståndet av kallblodiga hästar minskar undan för undan, och man kan nu konstatera, att detsamma i stor utsträckning består av äldre hästar. Någon nämnvärd rekrytering äger inte rum. Inskränkningen i den kallblodiga aveln kommer också att medföra, att det i händelse av mobilisering blir svårare att avvara tillräckligt många hästar för arméns behov.

Svar på interpellation angående omfattningen av statens inköp av varmlodiga hästar.

Jag undrar, om det i nuvarande läge inte vore klokt att, åtminstone tills vidare, försöka upprätthålla och stödja den varmlodiga hästaveln i något större utsträckning. Man vet inte vad framtiden kan bära i sitt sköte, och jag är övertygad om att man vid en eventuell mobilisering behöver tillgripa inte bara det nu befintliga hästbeståndet utan en avsevärd reserv därutöver.

Nu säger herr statsrådet att Schweiz uppträder som köpare, att man i detta land köpte 100 hästar i fjol och att vi ha utsikter att även i år få exportera en del hästar till Schweiz. Jag tror emellertid att den marknaden inte är någonting att bygga på för framtiden. Det är nog klokare att räkna med det egna landets behov. Jag vill därför rikta en mycket varm vädjan till försvarsministern, att han här försöker åstadkomma åtminstone någon förbättring på detta område till förebyggande av det svåra läge, som annars kan befaras uppstå, och att de statliga inköpen av hästar höjas, så att hästaveln kan bibehållas i ungefär nuvarande omfattning.

Herr von SETH: Herr talman! I dagarna har man avslutat en stor manöver i Skillingarydstrakten i Småland. Den ägde rum i terräng, som man kan beteckna som tassemarker. Det visade sig under denna manöver, att såväl motorfordon som cyklar i ganska stor utsträckning kommo till korta. Hästarna däremot hade relativt stor användbarhet, även om avgången på hästar var ganska stor.

Jag skall, herr försvarsminister, inte här ta upp frågan om hästens användning i försvarsväsendet. Jag har endast velat peka på de erfarenheter, som här ha gjorts. Jag vill särskilt understryka, att när herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet talar om det årliga behovet av 350 stycken hästar, så är detta antal det oundgängliga freds-

behovet. Krigsbehovet och behovet vid mobilisering ligger avsevärt högre.

De föregående talarna ha med siffror och statistik visat hur hästbeståndet i vårt land sjunker, och jag vill bara understryka vad herr Ahlsten sade beträffande den varmlodiga aveln, nämligen att den minskning, som nu ställes i utsikt från år 1954, ställer hästuppfödarna inför den situationen, att de måste minska avelsmaterialet, och att det sedermera inte går att bygga upp hästaveln på nytt, annat än på lång sikt och med mycket stora svårigheter.

I fråga om den kallblodiga aveln ber jag att få understryka vad herr Jonsson i Skedsbygd sade, nämligen att vi ha procentuellt för mycket äldre hästar. Hästbeståndet minskar för varje år, och tillgången på nya, unga hästar är alldeles för liten. Jag har varit hushållnings-sällskapets representant i Jönköpings län under många år och medlem av premieringsnämnden, och jag vill med stöd av vunnen erfarenhet rikta en varm vädjan till försvars- och jordbruksministrarna, när de nu ha tagit sätte bredvid varandra i kammaren, om det inte här kan ske en samverkan. Jag förstår fuller väl att en utökning av hästbeståndet för arméns del lägger ekonomiska bördor på fjärde huvudtiteln, men vi få väl också taga hänsyn till beredskapssynpunkterna och till de möjligheter som systemet med ackordhästar ger oss.

Med dessa ord ber jag att få rikta en varm vädjan till försvars- och jordbruksministrarna om ett samarbete dem emellan, som skulle kunna resultera i att man inköper ett större antal hästar.

Herr talman! Till sist ber jag att få understryka, att det blir ett dråpslag mot hästaveln i vårt land — i första hand mot den varmlodiga, men även mot den kallblodiga — om man nu från statsmakternas sida intar en avog hållning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på interpellation angående ifrågasatt utvidgning av Remmene skjutfält.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet VOUGT, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Larsson i Luttra till mig riktat följande frågor:

1. Anser sig statsrådet kunna ställa i utsikt en mera allsidig utredning angående en eventuell utvidgning av Remmene skjutfält med beaktande av att även andra intressen än de militära beredas tillfälle att medverka?

2. Om statsrådet icke kan ställa i utsikt en sådan utredning, är statsrådet i så fall beredd att för kammaren lämna en redogörelse för frågan, därvid då särskilt frågan om möjligheten att, med den nu ifrågasatta utvidgningen, åstadkomma en tillfredsställande lösning på lång sikt bör belysas, liksom även myndigheternas sätt att handlägga ärendet med sakägarna?

Såsom interpellanten framhållit underställdes frågan om utvidgning av Remmene skjutfält motionsvis 1949 års riksdags prövning. I sitt av riksdagen godkända utlåtande uttalade statsutskottet, att Kungl. Maj:t borde ha sin uppmärksamhet riktad på frågan och, då förhållandena det medgiva, framlägga förslag i ämnet.

Under hösten 1949 uppdrog Kungl. Maj:t åt fortifikationsförvaltningen att, därest för kronan antagbara överenskommelser om markförvärv för utvidgningen kunde träffas, sluta avtal härom under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande.

I skrivelse den 18 februari 1950 har fortifikationsförvaltningen meddelat, att det övervägande flertalet av de av utvidgningen berörda 135 fastighetsägarna motsatt sig marköverlåtelse till kronan och att de icke voro villiga diskutera försäljningsproblemen förrän riksdagsbeslut om utvidgningen föreläge. Fortifikationsförvaltningen har med

hänsyn härtill ansett lämpligt att för närvarande icke fullfölja förda förhandlingar.

Fortifikationsförvaltningen har icke i sina medelsäskanden för budgetåret 1950/51 upptagit medel för här avsedda markförvärv.

Jag får i anledning av interpellantens frågor tillkännagiva, att jag icke avser föreslå proposition till innevarande års riksdag om anslag för utvidgning av Remmene skjutfält.

Därest frågan om utvidgning av skjutfältet finnes böra framdeles upptagas till förnyat övervägande kan det visa sig lämpligt att, såsom interpellanten förorddat, en särskild kommitté tillsättes, i vilken såväl militära som civila intressen böra vara representerade.

Härpå anförde

Herr LARSSON i Luttra: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för svaret på min interpellation. Svaret går ur mina synpunkter i positiv riktning, vilket jag naturligtvis är mycket tacksam för.

Jag vill dock knyta an några reflexioner till det avgivna svaret. För egen del, som lekman, har jag fått den bestämda uppfattningen, att man icke inom detta område kan åstadkomma ett tillfredsställande skjutfält för artilleriet eller en fullgod övningsplats för de andra regementen, som det skulle bli fråga om. Om kronan förvärvade ifrågavarande områden, så skulle detta medföra ganska små fördelar, jämfört med den nuvarande anordningen. De små fördelar, som man i så fall skulle vinna, kunna enligt mitt förmenande icke motivera en kapitalinvestering från kronans sida, som väl skulle röra sig mellan 1,5 och 2 miljoner kronor. Inte heller tror jag, att de fördelar, som skulle vinnas med ett sådant markförvärv, skulle rättfärdiga, att ett stort antal jordbruk stympas därigenom att deras skogsmark avskiljes från fastigheterna.

Svar på interpellation angående ifrågasatt utvidgning av Remmene skjutfält.

Genom statsrådets svar har jag nu fått besked om att frågan om markförvärvet har skjutits på framtiden. Detta innebär dock att ett visst hot om att kronan skall förvärva marken alltså kvarstår gentemot markägarna. För befolkningen skulle det givetvis vara värdefullt, om ett mera bestämt besked härvidlag kunde lämnas, eventuellt efter ytterligare utredning. Befolkningen i denna trakt får utstå ganska stora obehag och ta stora risker på grund av skjutningarna. Som en ytterligare pålaga kommer den otrygghet i fråga om äganderätten till markerna, som det nuvarande tillståndet innebär. Det skulle därför vara ytterligt värdefullt, om ett dylikt besked kunde lämnas.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Föredrogs var efter annan och hänvisades till statsutskottet följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 83, angående anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor;

nr 85, angående företagsräkning; och
nr 87, angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Hansson* i Skediga vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående avdrag vid taxering till inkomst av jordbruk av anskaffningskostnaderna för nyuppsättning av maskiner.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Utbult* vid kammarens nästföregående sammanträ-

de gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena i anledning av att två svenska fiskebåtar blivit uppbringade av utländska fartyg.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner angående ändring av reglerna om platsfördelning enligt riksdagsstadgan samt lagen om proportionellt valsätt vid val inom landsting, å kommunalstämma m. m.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom proprietalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa kostnader från anslaget till oförutsedda utgifter;

Ändringar i stämpelförordningen.

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av bergmästarbostället Knutsberg i Nora socken;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av underskott i clearingkassan för raka rör av smidbart järn m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag under tionde huvudtiteln för budgetåret 1950/51 till säkerhetsanstalter för sjöfarten;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag under statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1950/51 till säkerhetsanstalter för sjöfarten;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1950/51 till vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.; och

nr 37, angående överlämnande till särskilt utskott av en till statsutskottet remitterad motion, som äger samband med frågan angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 11.

Ändringar i stämpelförordningen.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 18, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i stämpelförordningen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Då jag till detta utlåtande fogat en blank reservation, känner jag det

som en plikt att med några ord tala om varför jag intagit denna ställning i utskottet.

Det är ju — vilket åtminstone vi i bevillningsutskottet känna till — en ganska gammal historia med dessa stämpelavgifter. Riksdagen har ju också vid åtskilliga tillfällen uttalat önskemål om att man måtte ägna de rådande bestämmelserna en allmän översyn. Såsom förhållandet nu är skall ju vid köp av fast egendom köparen och säljaren halvera kostnaden för lagfartens erhållande, stämpelavgiften alltså, som uppgår till tio kronor per tusen av köpesumman. I realiteten är det nog oftast så, att säljaren genom en särskild klausul fritager sig från denna sin skyldighet och överlastar den på köparen; i flera fall får nog köparen ensam svara för lagfartskostnaderna. Dessa kostnader bli ganska avsevärda; de uppgå till en procent av köpesumman.

Ofta få köparna — särskilt när det gäller ungdomar, som skola övertaga en jordbruksfastighet — redan vid övertagandet ikläda sig avsevärda skulder. Dessutom skola de sedan låna upp pengar för att betala lagfartsstämpeln. Om det nu vore så, att denna lagfartsstämpel utgjorde någon sorts statens garanti för att fånget vore absolut lagligt och att man inte kunde frånhända köparen egendomen, då skulle man kanske kunna förstå, att staten skulle ha någon ersättning för att lämna denna garanti. Så är det emellertid inte i verkligheten. Lagfartsstämpeln är en ren expeditiönsåtgärd. Den har intet med fångets laglighet att göra i annan mån än att de handlingar, som företes, skola uppfylla vissa formella krav.

Vi ha vid flera tillfällen motionerat för åstadkommande av åtminstone jämlikhet när det gäller denna lagfartsstämpel. Det höga stämpelbelopp som utgår har ju medfört, att man försöker kringgå dessa bestämmelser. Man bildar s. k. fastighetsföreningar, som förvärva fastigheter. I realiteten är det kanske

Ändringar i stämpelförordningen.

bara en enda ägare till alla andelarna, och sedan överlåter man andelarna utan att betala lagfartsstämpeln. Riksdagen har vid flera olika tillfällen påtalat detta förhållande och uttryckt önskan om en översyn av gällande bestämmelser, men såvitt jag vet har man ännu inte kommit fram till något resultat. I år ha vi därför gått den andra vägen. När man inte kan åstadkomma jämlikhet på så sätt, att alla fastighetsförvärv bli belastade med samma stämpelavgift, så tycka vi att det kan vara skäl i att helt taga bort denna stämpelavgift. Detta är ju i alla fall en beskattning av sådant slag, som enligt vårt förmenande knappast borde komma i fråga. Jag sade nyss, att när t. ex. ett par ungdomar förvärva en fastighet, få de ofta ikläda sig avsevärda skulder och dessutom låna upp pengar för att betala lagfartsstämpeln. I nuvarande tid kan ju sådant, tycker jag, knappast vara förenligt med den rättvisa man fordrar av beskattningen.

Jag vet mycket väl, herr talman, att det inte lönar sig att här hålla något längre anförande för denna motion. Det blir ändå bara ett begravningsstal. Vi ha ju också så många gånger förut debatterat denna sak. Jag har emellertid velat föra detta på tal, och jag vill uttrycka den förhoppningen, att den översyn riksdagen önskade redan 1929 och som riksdagen sedan vid upprepade tillfällen återkommit till, snart nog måtte komma till stånd. Jag uttalar också det önskemålet att man, när denna översyn kommer till stånd, inte bara ser till att alla fastighetsobjekt, som gå i handeln, bli lika beskattade, utan också att lagfartsstämpeln får en rimligare storlek än vad den för närvarande har.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Detta är en gammal fråga, som vi diskuterat i riksdagen mångfaldiga gånger. Förut gick bondeförbundet, såsom herr Jonsson i Skedsbygd nyss nämnde, på

den linjen, att man genom en höjning av fastighetsstämpeln skulle skapa jämnhet. Den linjen har också bevillningsutskottet under de gångna åren anslutit sig till. Det är givet, att man bör för-söka sträva efter jämnhet på här ifråga-varande område, så att det inte skall bli möjligt att genom sådant kuckel, som ju faktiskt förekommer på detta område i form av olika sorters samman-slutningar — fastighetsföreningar o. s. v. — slippa ifrån en lagfartsstämpel, som är avsedd att vila på fastigheten.

Nu har ju bevillningsutskottet fler-faldiga gånger hemställt om denna översyn, och enligt meddelande, som vi under hand fått från finansdepartementet, är det troligt, att man om några månader har möjlighet att sätta i gång med detta arbete. Huruvida denna översyn resulterar i att man söker åstadkomma en lösning i överensstämmelse med bondeförbundets förutvarande linje, eller om den ger till resultat en lösning i överensstämmelse med bondeförbundets linje i dag — ett avskaffande av stämpelavgiften — är jag, herr talman, mycket tveksam om. Jag skulle dock vilja säga att denna skatt, som inte är någonting annat än en omsättningsskatt, givits staten i runt tal mellan 19 och 20 miljoner kronor om året under de senare åren, och vårt läge är ju inte precis sådant, att man bör hemställa till Kungl. Maj:t att nu skänka bort 20 miljoner kronor.

Jag ville ha sagt dessa ord för att det inte skall framstå som om herr Jons-sons i Skedsbygd uppfattning, att man borde avskaffa hela denna stämpelavgift, vore den enda synpunkt, som här anlagts på denna fråga. Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Jag förstår att herr Olsson i Gävle anser detta vara egentligen en småsak. Efter-som utskottet säger att lagfartsstämpeln är en omsättningsskatt, så vill jag er-

Ändringar i stämpelförordningen.

inra herr Olsson i Gävle om att när vi hade den allmänna omsättningsskatten, deklarerade herr Olsson högtidligen, att omsättningsskatten var en av de skatter, som med det snaraste borde avskaffas.

Nu förstår jag att denna omsättningsskatt inte besvärar dem, som herr Olsson i Gävle ömmar för, ty den drabbar jordbrukarna; han tycker att dessa gärna kunna få en extra skatt. Han påpekar, att staten får in 16 à 18 miljoner kronor om året på denna skatt, och menar, att detta är nödvändigt. Men, herr Olsson, är det inte bättre att staten avstår från dessa inkomster än att dessa pengar skola pressas ut av en mängd nybörjare bland jordbrukarna, vilka måste skaffa sig jordbruk med skuldsättning och då dessutom få denna extra omsättningsskatt, som ytterligare försvårar utkomstmöjligheterna för dem? Tycker verkligen herr Olsson att det finns någon rättvisa i det systemet? Nog tror jag det vore bättre att samhället skaffade sig inkomster på annat sätt än genom att pressa dessa nybörjare på jordbruk med denna extra omsättningsskatt.

Man har i utskottets betänkande med anledning av herr Holmbäcks motion förutsatt, att frågan om fördelningen av kostnaderna för stämpelavgiften kommer att prövas av den utredning, som enligt uppgift med det snaraste skall komma till stånd. Jag vill framhålla, att det hade varit rimligt att utskottet sagt ungefär detsamma om den motion, som är framburen av under-teknad m. fl. eller att den åtminstone fått komma till prövning utan något särskilt uttalande. Men här gör utskottet ett uttalande som tyder på att man tar för givet att denna omsättningsskatt under alla omständigheter skall utgå. Man säger sålunda, att frågan om utformningen av reglerna angående denna skatt skall upptagas till prövning. Man utgår ifrån såsom något självklart, att denna skatt skall alltjämt finnas kvar.

Det är detta, som jag reagerar emot. Den utredning, som snart skall komma till stånd, bör upptaga frågan till allsidig prövning, så att även möjligheterna att få bort denna skatt undersökas. Den är enligt min mening en gammal grundskatt, som bör avskrivas så snart som möjligt.

Med detta har jag, herr talman, endast velat ge uttryck åt den mening, att den här nämnda utredningen, som kommer att pröva dessa frågor, bör sikta på att få bort denna grundskatt.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Med anledning av min värderade vän herr Olssons i Gävle inlägg, där han talade om bondeförbundets gamla och nya inställning, vill jag framhålla, att jag tycker att det är förklarligt, att när vi år efter år angripit problemet från en sida utan att lyckas få någon lösning på det, så gripa vi oss nu an med problemet från andra sidan för att på den vägen försöka åstadkomma en lösning.

Sedan säger herr Olsson, att vi inte ha råd att avstå dessa 18 till 20 miljoner kronor, som det här rör sig om. Ja, men vi ha råd att avstå avsevärda belopp — hur många miljoner kan jag inte säga — till husjobbare, till personer som yrkesmässigt driva affärer och bara sälja andelar i företag. Där avstå vi avsevärda belopp för att belasta en annan folkgrupp, som har svårighet att komma ut med pengarna — jag tog som exempel ungdom som skall starta ett jordbruk. Dessa förhållanden ge oss anledning att säga, att om staten har råd att avstå så avsevärda belopp till rena jobberier, så kan väl i all rimlighets namn staten ha råd att avstå från en beskattning, som verkligen blir kännbar och svår att klara för de grupper det här gäller.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Jag betraktar ingalunda detta ärende som en småsak, som herr Rubbestad fått

Skattebefrielse för ersättning för förstörda arbetskläder.

för sig. Jag betraktar det inte heller som något som berör endast landsbygden. Jag har aldrig ansett, att man kan vräka vilka skattebördor som helst på landsbygdsbefolkningen. Jag tror att dessa överord få stå för herr Rubbestads räkning i denna debatt. Det gäller ju här inte endast jordbrukare — detta har ju också framgått av herr Jonssons i Skedsbygd yttrande — utan det gäller miljonvärden i städerna och samhällena. Här ha herr Jonsson i Skedsbygd och jag varit inne på precis samma linje. Vi ha skrivit till Kungl. Maj:t för att försöka få en sådan ordning på dessa saker, att ingen fastighetsjobbare av det ena eller det andra slaget skall slippa undan.

Jag tror inte det är någonting som hindrar, att den översyn, som här kommer till stånd, även får taga hänsyn till bondeförbundets senaste inställning till detta problem. Ur det allmännas synpunkt vore det emellertid av största betydelse, att man kunde komma åt dessa miljonvärden, som nu förloras ute i de större samhällena. Jag tycker att även herr Jonsson i Skedsbygd borde gå in på den linjen. Jag har ju nu brottats med dessa problem så pass länge, att jag inte tror på att man kan först avskaffa alla indirekta skatter och sedan även sänka de direkta skatterna, vilket en del folk kräver. Jag befinner mig inte så långt ifrån marken att jag tror detta, och det vore nog lyckligt om riksdagsmännen litet till mans, när de resonera i skattefrågorna, inte hålla sig svävande mellan himmel och jord.

Herr RUBBESTAD: Det är möjligt att man, som herr Ohlsson i Gävle säger, inte i det långa loppet kan undvara de indirekta skatterna. Men skall man ha dylika skatter, böra de väl ändå inte rikta sig mot en enskild grupp inom samhället, utan vara så beskaffade, att de drabba *alla* i samhället på ett rättvist sätt.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag tror nog att herr Olsson i Gävle och jag äro överens på den punkten, att det inte går att företaga några avsevärda sänkningar av skatterna. Men detta hindrar inte, att man försöker åstadkomma en rättvisare utjämning vid tillämpningen av en beskattning, som, vilket jag här skisserat, nu verkar ganska orättvist, eftersom den belastar en grupp, som för att kunna fylla sin uppgift i samhället måste köpa fastigheter och av dem ha sin utkomst, under det att en person, som tjänar pengar på att jobba med fastigheter, kan på grund av det rådande systemet fria sig från skatt. Det är därför jag säger, att har staten råd att avstå från de pengar, den hade kunnat ta in på de affärer, som bedrivs av dessa fastighetsjobbare, har den även råd att avstå från vad som flyter in genom stämpelavgiften.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Det är just detta av herr Jonsson i Skedsbygd och herr Rubbestad i deras sista anföranden påtalade förhållande som utskottet velat betona och har skrivit om vid olika tillfällen. På den punkten borde således ingen tvist råda.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i betänkandet hemställt.

§ 12.**Skattebefrielse för ersättning för förstörda arbetskläder.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av väckt motion angående skattebefrielse för ersättning för förstörda arbetskläder.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr DAHLGREN: Herr talman! Det yrkande, som framställes i den föreliggande motionen, berör vårt lands cirka

Avdrag för sjukvårdskostnader vid taxering.

20 000 varvsarbetare. Frågan om att ersättningar till arbetarna för förstörda arbetskläder inte skola beskattas är ju inte ny, utan det gäller här, riktigare sagt, att återställa den ordning, som var rådande före källskattens ikraftträdande. Jag skall inte gå närmare in härpå. Jag nöjer mig med att anföra, att före källskattens ikraftträdande funnos möjligheter för en varvsarbetare att få avdrag för ersättningar för förstörda arbetskläder, men att efter källskattens tillkomst, d. v. s. då man beskattar inkomsterna direkt vid källan, svårigheterna visat sig vara betydligt större, när det gäller att göra avdrag för de ersättningar det här är fråga om. Man har inte fått någon rättelse, i varje fall inte någon nämnvärd rättelse till stånd; endast i ett fåtal fall har man lyckats få dessa ersättningsbelopp skattefria.

Jag har inte tänkt ställa något yrkande utan nöjer mig med att konstatera, att utskottet i sin skrivning anför, att frågan torde komma att bli föremål för prövning inom finansdepartementet samt att utskottet förutsätter, att de i motionen anförda synpunkterna därvid bliva beaktade. Jag tolkar denna skrivning på det sättet, att utskottet i sak skulle dela den uppfattning, som motionen företräder. Jag kan inte underlåta att uttrycka min glädje däröver och samtidigt uttala den förhoppningen, att den behandling av frågan, som skall äga rum inom finansdepartementet, inte skall dröja alltför länge.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Avdrag för sjukvårdskostnader vid taxering.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av väckt motion om rätt att vid taxering åtnjuta avdrag för vissa sjukvårdskostnader m. m.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr MALMBORG i Stockholm: Herr talman! Jag har tagit del av utskottets betänkande i anledning av den föreliggande motionen om rätt att vid taxering åtnjuta avdrag för vissa sjukvårdskostnader, som inte ersätts av sjukkassa. Nu hänvisar utskottet till att det redan finns möjligheter för den skattskyldige att erhålla avdrag från sin inkomstsumma, nämligen då den skattskyldiges skatteförmåga befinnes vara väsentligen nedsatt till följd av sjukdom eller ålderdom, med ett belopp av högst 2 000 kronor. Därmed tror utskottet, att all rättvisa är skipad. Långt därifrån!

Jag tycker, att det är egendomligt, när man här i utskottets motivering säger, att kostnader av ifrågavarande slag äro att anse som levnadskostnader. Jag skulle vilja beteckna det uttalandet av utskottet som cyniskt, ty utskottet tar inte hänsyn till de faktiska förhållandena. Vi ha ju, för att hålla oss till Stockholm, en brist på vårdplatser, som är mycket besvärlig och som gör, att vederbörande själva efter bästa förmåga söka ordna för sig för att de skola få en tillfredsställande sjukvård, och det kostar pengar; det stannar för många inte vid 2 000 kronor, utan det kan bli fråga om den tre-, fyr- eller femfaldiga summan per år, och då förstår var och en, att denna skattetilämpning blir ganska orättvis. De 2 000 kronorna är man inte mycket hjälpt med, åtminstone inte i de flesta fall.

Sedan tycker jag att utskottet överdriver när det säger, att den nya lagen om allmän sjukförsäkring skall ta bort alla de bekymmer det här är fråga om. Om man är så naiv, att man tror detta, har man mycket litet reda på sig när det gäller dessa spørsmål.

Jag skulle helst ha velat yrka bifall till motionen, men jag förstår, att gentemot ett praktiskt taget enhälligt bevillningsutskott finns det inga utsikter.

Beskattningen av vissa retroaktiva ersättningar.

Jag har emellertid ändå velat framföra dessa synpunkter för att saken må falla framåt, ty på detta område är det mycket att göra, och jag kan härvidlag inte dela det skattetänkande, som herr Adolv Olsson är exponent för.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Är bevillningsutskottets uttalande cyniskt, beror det på att skattelagstiftningen är cynisk — någon annan möjlighet att förstå detta uttalande föreligger inte. Det är således bara ett konstaterande av faktum. Jag tror att man bör vara försiktig, när man uttalar sig på den här punkten.

Här finns nu en möjlighet i deklara-tionsblanketten att göra avdrag för sjukvårdskostnader och dylikt. Det har väckts åtskilliga motioner efter varandra om en höjning av detta avdragsbelopp, och dessutom finns det möjlighet att göra avdrag för kostnader av ifrågavarande slag vid ömmande omständigheter.

Vi borde nog göra klart för oss litet till mans, att vi äro på väg att åstadkomma så många olika former för avdrag i vår skattelagstiftning, att den så småningom kommer att falla fullkomligt samman, om vi inte vilja återgå till det gamla skattesystemet utan behålla källskattesystemet. Det förslag som motionärerna här ha framfört lägger ytterliga sten på vägen till genomförandet av ett källskattesystem, som något så när motsvarar vad som ursprungligen var avsett.

Jag tror, att herr Malmborg får finna sig i att vi, när vi så småningom göra klart för oss vilket beskattningsystem vi skola välja — och då tror jag inte att vi välja det nuvarande systemet — komma att slopa alla dessa avdragsbestämmelser i vår skattelagstiftning.

Herr MALMBORG i Stockholm: Herr talman! Detta resonemang om källskattereformen för oss in på en helt annan fråga. Här är det fråga om rätt-

visa. Man kan tillämpa källskattereformen i alla fall utan att den skall behöva vara en idiotreform — jag menar, att det blir den med en sådan tillämpning, som jag nyss berört. Man kan ju dock tänka sig restituering i ömmande fall och på så sätt klara av saken. Den argumentering, som herr Olsson presterar, finner jag således synnerligen betänklig.

Härmed var överläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Beskattningen av vissa retroaktiva ersättningar.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av väckt motion om fördelning i beskattningshänseende på olika år av viss retroaktiv ersättning till tjänstemän å indragnings- eller disponibilitetsstat.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr HÄCKNER: Herr talman! Eftersom jag är motionär i den föreliggande frågan, skulle jag vilja säga ett par ord.

Det gäller här ett 60-tal tjänstemän, som på grund av ett förbiseende inte ha fått en rättvis reglering i beskattningshänseende, när de överfördes på indragnings- eller disponibilitetsstat. Man fann vid 1949 års riksdag, att de borde ha en gottgörelse för att de blivit orättvist behandlade, och det gälde då att se till, att de fingo en gottgörelse, som omfattade flera år, men den gottgörelse, det här är fråga om, är avsedd att utgå på en gång. På detta sätt komma dessa tjänstemän att i beskattningshänseende bli orättvist behandlade, därför att skatten är progressiv. De skulle ha kommit vida lindrigare undan, om denna engångsersättning i beskattningshänseende hade kunnat fördelas på det antal år, gottgörelsen avser, i stället för att utbetalas sammanlagt på

Underhandsdirektiv av statsrådsledamöter till ämbetsverk.

ett år. Det blir då här fråga om s. k. ackumulerad inkomst.

Nu säger utskottet, att det ligger en riktig tanke bakom motionen, och utskottet hänvisar till att det finns en särskild utredning, 1944 års allmänna skattekommitté, som har avgivit ett betänkande med förslag till ändring beträffande beskattning av sådan ackumulerad inkomst som det här gäller. Men utskottet hänvisar också till att denna fråga om beskattning av ackumulerad inkomst är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, och anser, att en författningsändring av den begränsade omfattning, som avses i motionen, inte bör ifrågakomma. Utskottet slutar emellertid med att anföra, att en lösning av denna fråga skulle vara av stort värde, och man hoppas, att förslag i ämnet skall föreläggas riksdagen så snart som möjligt.

Ja, för den händelse ett sådant förslag, om det bara bifölles, skulle kunna erhålla retroaktiv verkan, skulle inte mycket vara att säga i saken. Men här är det ju dock på det sättet, att en orättvisa blivit begången och att staten, genom att på en gång ta ut skatt, ger med ena handen och tar med den andra. Riksdagen borde väl ändå se till, att den orättvisan avhjälpes. Kan man hysa förhoppning om att en blivande lagstiftning på detta sätt tar hänsyn till de redan under de senaste åren begångna orättvisorna i beskattningshänseende, har jag ingenting mera att säga. Skulle motsatsen vara fallet, och jag fruktar att så är förhållandet, finner jag inte att den omständigheten, att vi inte nu kunna göra en allmän reglering, bör hindra riksdagen att avhjälpa denna orättvisa i ett sådant fall, där vederbörande skattebetalare inte själv är orsaken till att han får skatta för ackumulerad inkomst, utan det i stället är de beslutande myndigheterna som därvidlag gjort ett fel.

Jag har emellertid i det läge, vari frågan nu har kommit, inte något yrkande.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Denna fråga gäller inte bara de personer, som den här motionen avser. I fjol väcktes precis samma motion av herr Fagerholm i Stockholm. Utskottet framhöll vid behandlingen av hans motion, att det var ett spørsmål som måste lösas, och vi tänkte nog då, att lösningen skulle ligga däri att 1944 års kommittés förslag om de ackumulerade inkomsterna i år skulle kunna föreläggas riksdagen. Så har emellertid inte skett.

Vi kunna ju inte lösa denna fråga för det 60-tal personer, som här avses, och ställa de andra, kanske hundratals människor som det här kan komma att gälla, helt utanför. Därför uttalar utskottet sin förhoppning om att det förslag som vi krävde i fjol i anledning av herr Fagerholms motion så snart som möjligt skall föreläggas riksdagen.

Jag vågar inte yttra mig om huruvida man i så fall kan tänka sig en retroaktiv lösning. Sådant plägar ju inte förekomma, när det gäller skattemål, och jag vet inte, om det över huvud taget är möjligt. Den saken ankommer det ju på riksdagen att pröva, när förslag om de ackumulerade inkomsterna har förelagts den för avgörande, och jag kan inte säga något om den saken i dag.

Överläggningen var härmed slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 15.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 3, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning om anslag till inredning av ett bokmagasin.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 16.

Underhandsdirektiv av statsrådsledamöter till ämbetsverk.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om vissa kompletteringar i justitiedepartementet.

Förbud mot utförande av teckning i rättssal.

budsmannens och militieombudsmannens instruktioner.

Sedan utskottets hemställda föredragits, anförde

Herr FAGERHOLM: Herr talman! Anledningen till att jag väckte denna motion om en viss komplettering av JO:s instruktioner var, att jag observerat vissa tendenser till s. k. ministerstyre. Dessa tendenser betraktar jag som ganska farliga ur två synpunkter. Dels innebära de, att vederbörande statsråd utan att omfattas av ett konstitutionellt ansvar de facto avgör vissa frågor, och dels innebära de ett försvagande av den oberoende ställning som statens ämbetsmän böra ha och enligt svensk rättsuppfattning också ha.

Utskottet har, såvitt jag kunnat finna, i sitt utlåtande i stort sett anslutit sig till min grundsyn på denna fråga. Det har förklarat, att vår rätt inte känner någon motsvarighet till den utomlands mångenstädes förekommande ministerstyrelsen, och vad särskilt angår statsrådets ställning till förvaltningsmyndigheterna märkes, att statsråden inte intaga någon förmansställning i förhållande till dessa organ. Bindande befallningar till ämbetsverken kunna sålunda meddelas endast av Kungl. Maj:t, inte av departementschefen.

Detta utskottets konstaterande ger såvitt jag förstår klara besked. Jag har under sådana förhållanden, herr talman, inte någon anledning att vare sig vilja draga upp någon större debatt i denna fråga eller framställa något yrkande med anledning av min motion.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställda bifölls.

§ 17.

Förbud mot utförande av teckning i rättssal.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt mo-

tion angående viss ändring av 5 kap. 9 § rättegångsbalken.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 296, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Hoppe m. fl.* hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändring av 5 kap. 9 § rättegångsbalken, att gällande förbud mot fotografering i rättssal kompletteras med förbud att där utföra teckningar».

Utskottet hemställde, att förevarande motion, II:296, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställda föredrogs; och yttrade därvid

Herr HOPPE: Herr talman! Jag måste till en början bekänna, att jag inte kan frigöra mig från ett intryck av att utskottet har tagit litet väl lätt på en som det synes rätt allvarlig fråga, och jag vet, att jag inte är ensam om att betrakta den som något mycket allvarligt.

I detta sammanhang vill jag gärna nämna, att upprinnelsen till min motion var ett brev till mig från en svensk domare, som där i rätt energiska ordalag bad mig motionera i ämnet. Att han vände sig just till mig motiverade han med att han visste, att jag är en kyrkans ämbetsman och därför representerar kristen livsåskådning, vilken alltid varit angelägen om att slå vakt om människovärdet, vilket de nuvarande bestämmelserna enligt hans mening hotade att knäcka. Jag tror, herr talman, att det är rätt lätt att förstå, att jag under förhandenvarande förhållanden ansåg det som en ofrånkomlig plikt att här i riksdagen framställa ett yrkande i detta ämne.

Denne domare omvittnar nu ur sin egen erfarenhet, att utförandet av teckningar i rättssalen verkligen stör förhandlingarna. Det är också hans bestämda övertygelse, att det vållar myc-

Förbud mot utförande av teckning i rättssal.

ket lidande både för den som avtecknas och sedermera för dennes anhöriga.

Utskottet anser, att det där utförandet av teckningar i rättssalen inte gärna eller i varje fall inte ofta kan verka störande, och skulle det någon gång inträffa har rättens ordförande både plikt och rätt att ingripa däremot.

Gentemot utskottets resonemang skulle jag då först vilja sätta den av mig angivne domarens uppfattning, som är byggd på hans egen erfarenhet från domstolsförhandlingar. För det andra förmodar jag, att utförandet av teckningar verkligen rätt bestämt kan irritera en anklagad utan att domaren observerar varifrån irritationen kommer, och jag misstänker också, att om domaren funne sig skyldig att ingripa mot den som utför teckningarna, skulle detta ingripande verka i hög grad störande på rättens förhandlingar, något som knappast kan vara önskvärt.

Min egentliga motivering till den här motionen, herr talman, är emellertid framför allt en bestämd önskan att skona en åtalad och dennes anhöriga från vad jag ville kalla för ett fullständigt onödigt lidande. Att pressen sysslar med de begångna brotten och deras handläggande vid domstol är kanske naturligt. Det torde vara så, att det är inte så få tidningsläsare, som äro skapta — eller ha utvecklats — så att de gärna vilja ha ett mycket utförligt och fylligt och, varför inte ett rätt saftigt referat från dessa förhandlingar, och då se de gärna att dessa referat äro försedda med bildmaterial. Det låter kanske inte så vänligt, men jag har ett intryck av att dessa människor tyckas finna det alldeles särskilt angenämt att avnjuta referat från domstolsförhandlingarna.

Nu tycker jag nog, herr talman, att man kan ifrågasätta, om det är värdigt en upplyst press att tillmötesgå sådana önsknningar och den enligt min uppfatt-

ning förskämda smak som ligger bakom.

Det är inte många dagar sedan en mycket känd — kanske Sveriges mest kända — kvinnlig advokat talade i radio om skilsmässor, och då beklagade hon bl. a. mycket livligt, att tidningarna ge sådana referat av hustrumisshandling, alkoholisters våldsamheter i hemmet o. s. v. Hon nämnde bl. a. att hon haft en ganska beklämnande erfarenhet av att referaten från domstolsförhandlingarna angående hustrumisshandling o. d. var en särskilt omtyckt och uppskattad lektyr för andra hustruplågare och hustrumisshandlare. Hon påstod, att det inte sällan händer, att dessa läsa referaten högt och sedan påpeka för de uppskrämda anhöriga: Så kan det komma att gå för er; snart är det min tur.

Jag skulle i detta sammanhang, herr talman, gärna vilja säga, att jag personligen — och jag tror att en mycket stor del av svenska folket tycker likadant — skulle önska, att tidningarna visade något större återhållsamhet, när det gäller referat från alla möjliga brottmålsförhandlingar. Jag gör det, skulle jag kunna säga, i medkänslans och barmhärtighetens namn.

Min motion avser, herr talman, ett litet steg på humanitetens väg till skydd för människor, som äro utomordentligt hjälplösa och värnlösa.

Bakom utskottets utlåtande ligger emellertid en uppfattning av att pressen inte skulle ställa sig lojal till ett förbud, som statsmakterna eventuellt kunde komma att införa — den uppfattningen kan inte vara värst smickrande för pressen. Man räknar tydligen med att pressen skall trotsa eller på annat sätt kringgå förbudet, och resultatet av det hela skulle då självfallet bli att ett teckningsförbud skulle bli fullständigt verkningslöst. Denna uppfattning om pressen har jag för ögonblicket inte; den får stå för utskottets räkning.

Utskottet har påpekat, att om man

Förbud mot utförande av teckning i rättssal.

skall komma någon vart torde det vara nödvändigt med en ändring av tryckfrihetsförordningen, men jag skulle i detta sammanhang vilja säga, att det borde väl inte vara alldeles otänkbart att försöka med en sådan lagstiftning som undertecknad föreslagit och se hur det går. Skulle det vara så, att utskottet får rätt och att förbudet alltså inte efterleves, vore det väl inte alldeles omöjligt för statsmakterna att i annat sammanhang taga upp frågan om att t. ex. införa ett förbud i tryckfrihetsförordningen mot varje offentliggörande av bild från rättssalar.

Jag har en rätt bestämd uppfattning av att man måste vara ytterligt försiktig, när det gäller inskränkningar i pressens frihet. Man kan väl utan tvekan säga, att det är ett demokratiskt intresse att slå vakt om den fria pressen, men vi kunna även ställa andra berättigade krav på vår demokrati, bl. a. det att demokratien skall vara sådan, att den visar sig mäktig att visa barmhärtighet och medkänsla.

Herr talman! Motionen innebär alltså realiter en vädjan till riksdagen att i dem, som jag i detta sammanhang vill kalla för samhällets olycksbarn och deras anhöriga, se medmänniskor, som man skall visa barmhärtighet och medkänsla och som man skall bespara onödigt lidande.

Jag tar mig friheten att yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herr *Rubbestad*.

Herr RYLANDER: Herr talman! Redan vid överläggningarna om införandet av den nya rättegångsbalken rådde ju olika meningar om huruvida det skulle vara förbud mot fotograferande i rättssalen, och man diskuterade då också huruvida det skulle vara förbjudet att där göra teckningar. Jag skall här inte närmare gå in på det meningsutbyte som då ägde rum utan bara säga, att jag

för min del är ganska tillfredsställd med att bestämmelsen kom att lyda så som blev fallet.

Förbudet mot fotografering tillkom ju därför att fotografering i allmänhet ansågs kunna verka störande på förhandlingarna och även kunde vara ägnad att utsätta en åtalad för onödigt lidande.

Beträffande frågan om vad som kan verka störande på förhandlingarna föreligger här en alldeles bestämd skillnad mellan fotografering och tecknande i rättssalen, såvitt jag kunnat bedöma, och jag har kanske några egna erfarenheter på området. Vid fotografering komma ju fotografierna in och blixtra med lampor och göra andra små anordningar, vilket väcker en viss uppmärksamhet. Detta kan inte undgå att störa förhandlingarna. Är det däremot fråga om teckning, som såvitt jag kunnat finna förekommer betydligt sparsammare än man velat göra gällande i motionen, märker man ju sällan eller aldrig om en teckning utföres. Jag har under min tjugoåriga verksamhet som domare aldrig kunnat iakttaga, att någon har tecknat. Nu må det ju vara hänt, att man hemma i Västerås kanske inte så ofta ställer tecknare till förfogande, men om det sitter en person i rättssalen, som man tror är tidningsreferent eller kanske en vanlig åhörare och ordföranden är strängt sysselsatt med andra uppgifter, kan han inte varje stund följa varje rörelse som denne gör. Är det en tidningsreferent så är det fullt normalt, att han sitter och ritar med en penna, och man kan då inte ingripa. Då skulle man ingripa efteråt, men det är väl då inte så säkert, att man ens kan få reda på vem som har gjort teckningen. Har den influtit i en tidning lär den vara skyddad som allt annat material, som influtit i tidningen. Jag tror inte, att man efteråt kan tvångsvis få reda på vem som har gjort teckningen.

Det är dessutom möjligt för en tecknare att sitta inne i rättssalen och noga

Förbud mot utförande av teckning i rättssal.

betrakta de personer som där upptråda för att sedan, när han kommit ut ur salen, göra en teckning, och ingenting hindrar då, att han sätter till en del saker som ingå i rättssalen, så att det hela ger ett intryck av att vara en teckning, som åstadkommit inne i salen. Det skulle inte vara mycket vunnit med att ha en straffbestämmelse, som praktiskt taget aldrig kunde effektueras, och om brott mot bestämmelsen kunde begås, trots att domare och åklagare och åtskilliga andra äro närvarande men ingen kan ingripa, därför att man inte vet vad det är fråga om.

Men det är klart, att när det gäller syftet med fotograferingsförbudet — att man vill skydda en tilltalad för onödigt lidande — föreligger ingen större skillnad mellan fotografering och teckning, i vidare mån än att fotografering är lättare att göra och förekommer mycket oftare, medan det är en ganska stor procedur att göra en teckning.

Jag vill helt instämma med motionären, då han framställer den önskan, att pressen ville begränsa sig något, när det gäller brottmålsreferat, och avstå från att belasta dessa med bilder av det ena eller andra slaget, men om man inbillade sig, att det skulle bli någon begränsning av fotograferingen därför att man införde förbudet att fotografera i rättssalen, har detta såvitt jag förstår inte varit fallet. Det är bara så, att pressen nu i stället skickar en fotograf, som avbildar de tilltalade eller vilka det nu är fråga om utanför rättssalen, ofta då de äro på väg in i denna, kanske åtföljda av en polis eller någon annan, som gör, att en sådan bild blir ännu mera iögonenfallande och ännu träkigare för dem själva och deras anhöriga än en bild skulle ha gjort som tagits inne i rättssalen, där den tilltalade kanske vänt ryggen mot kameran. Det kan man nu inte göra något åt, därför att i likhet med herr Hoppe anser jag, att man bör hålla sig inom vissa snäva gränser, då man skall gå in på vad pres-

sen får göra och inte får göra i vårt land.

När herr Hoppe talade om upprinnelsen till motionen, förefaller det mig som om den domare, han talade om, vore litet efterläten, om han inte kunde ingripa, när han dock själv ansett, att utförandet av teckning i rättssalen verkade störande. Jag vill säga herr Hoppe, att det skulle inte förekomma vid den domstol, där jag är verksam, utan skulle där förekomma ett aldrig så litet moment av störande skulle vederbörande bli ordentligt satt på plats och antagligen aldrig försöka återupprepa saken.

Såvitt jag kunnat finna av utskottets utlåtande och av behandlingen i utskottet, har utskottet inte talat om eller velat påbörda pressen den inställningen, att den inte skulle vara lojal mot ett eventuellt teckningsförbud. Men man skall nog inte sträcka förhoppningen om lojalitet alltför långt. Vi få besinna att bland det som pressen i detta fall tillhandahåller folk finns just en del saker av nyhetsvärde, och det är väl ganska mänskligt, att man även i fortsättningen skulle ta in en och annan teckning som har ett visst nyhetsvärde. Den som någon gång själv har råkat illa ut när det gäller ett pressreferat har kanske gjort den reflexionen, att en tidningsman i hastigheten lätt underskattar betydelsen av att en sak inte blivit prövad i alla detaljer. Det är bråttom med referatet, och man måste ha fram någonting. På samma sätt kan det vara med en teckning, som representerar ett visst nyhetsintresse och som därför anses ha betydelse för tidningen.

Nu kan det också, såsom jag nämnde, mycket väl hända att en tidning är fullt lojal, fastän man i ett brottmålsreferat tar in en tecknad bild, ty teckningen kan, även om den till synes föreställer en tilltalad inför rätten, vara utförd av tecknaren utanför rättssalen. För övrigt behöver ju inte teckningen innehålla något som ger vid handen att det är fråga om en rättssal.

Nådeinstitutets tillämpning.

Jag tror att det skulle vara mycket olämpligt att införa en sådan bestämmelse som den här föreslagna, vars efterföljd inte skulle kunna kontrolleras och som skulle medföra, att rätten många gånger skulle nödgas bevittna att man bröt mot förbudet eller rättare sagt eventuellt bröt mot förbudet, ty det skulle måhända inte kunna bli utrett, om det skett en överträdelse av förbudet eller icke.

Jag vill, herr talman, sluta med att yrka bifall till utskottets hemställan, gärna med understrykande av den önskan som herr Hoppe framfört om att pressen i största möjliga utsträckning måtte undvika att taga in bilder av tilltalade i brottmål och långa referat av de förhandlingar, som förekomma angående deras brott. Det är inte bara den tilltalade som blir lidande av detta — är det fråga om en grov brottsling, ha vi kanske inte så stor misskund med honom, även om vi äro aldrig så humant inställda — utan också hans anhöriga och många andra bli lidande därav.

Herr HOPPE: Herr talman! Jag vill bara i anledning av vad min högt värderade vän, ordföranden i första lagutskottet, här sagt framhålla, att den av mig omnämnde domaren — han är mig personligen obekant, fastän han vände sig till mig i denna sak — påpekar att tidningarna nu tävla om att ha så stora och uppseendeväckande teckningar som möjligt. Jag har inte kunnat kontrollera om det är riktigt, men det är i varje fall hans bestämda uppfattning att så är förhållandet.

Det är ju ett enhälligt utskott, som står bakom avslagsyrkandet, och det finns väl inte stort hopp om att kammaren skall intaga en annan ställning. Jag gläder mig emellertid över att ha fått offentligen konstatera vad jag egentligen anade förut nämligen att ordföranden i första lagutskottet i långa styc-

ken har sitt hjärta med i den framställning som jag här gjort.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18.

Nådeinstitutets tillämpning.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om utarbetande av en redogörelse för nådeinstitutets tillämpning under senare tid.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr HÅSTAD: Herr talman! Jag hade inte under några förhållanden tänkt bli mångordig i den fråga, som nu föreligger till behandling, och jag har så mycket mindre anledning att bli det sedan första kammaren nu fattat beslut i ärendet och avslagit motionen. Jag kan emellertid inte underlåta att vid detta tillfälle göra ett par uttalanden, först och främst beträffande den mer principiella synen på frågan om förhållandet mellan regering och riksdag.

Det talas ju allmänt om behovet av insyn i olika företag. Här har nu en på sitt område mycket framstående och insiktsfull riksdagsman begärt en utförlig redovisning av ett material som avser Kungl. Maj:ts sätt att handlägga nådeärendena, alltså på ett område som mycket har diskuterats. Riksdagens lagutskott har avvisat denna tanke, kanske inte reellt, eftersom utskottet i motiveringen föreslår en fortlöpande statistik, men dock i fråga om själva klämmen. Jag anser för min del att om en rimlig framställning göres och den utredning, som begäres, också hålles inom förnuftiga gränser, så bör man inte i onödan motsätta sig framställningar av

Nådeinstitutets tillämpning.

detta slag. Om herr Herlitz hade framfört sina önskemål i form av en interpellation, är det mycket möjligt att han fått dem nära nog fullständigt tillgodosedda genom statsrådets svar på interpellationen.

För ett par år sedan var frågan om tillämpningen av koncessionslagen rörande jordbruksköp uppe och då lovade statsrådet Sköld att avge en redogörelse för hur Kungl. Maj:t hade handlagt dessa ärenden. Jag tror att riksdagen kände sig mycket tillfredsställd över detta. Så kunde även nu ha skett.

Nu vill jag omedelbart betona, att jag personligen inte är engagerad i någon aktion mot justitieministern. Jag har inte anledning att i och för sig hysa något misstroende mot det sätt, varpå statsrådet Zetterberg har handlagt nådeärendena. Jag skulle vilja tillägga att det är så mycket svårare att hysa något sådant misstroende som jag lika litet som någon annan här i kammaren egentligen känner till hur dessa frågor ha handlagts på den senaste tiden. Riksdagen saknar helt enkelt material vare sig på förtroende eller misstroende. Såsom framgår av den statistik, som bifogats utskottsutlåtandet, avsåg den sista statistiska redovisning, som lämnats, år 1944. Därefter har riksdagen endast fått den redogörelse, som statsrådet Zetterberg avgav i sitt svar på herr Mosessons interpellation för ett par år sedan och som hade avseende på 1946 års siffor. När det gäller nuvarande praxis måste därför de flesta i denna kammare leva i tämligen stor okunghet och sakna möjlighet att hysa några deciderade meningar.

Det är väl inte heller någon i detta hus — allra minst motionären, skulle jag tro — som vill ifrågasätta nådeinstitutets behövlighet. Men kvar står dock att det sedan länge har pågått en ganska livlig diskussion, särskilt inom juristkretsar, när det gäller nådeinstitutets användning. Man har ventilerat problemet om förhållandet mellan

Kungl. Maj:t och högsta domstolen. Man har diskuterat, huruvida det i längden kan vara ändamålsenligt och rimligt att den i processlagstiftningen utstakade instansordningen brytes genom att dömda vädja från lägre rätt till Kungl. Maj:t om nåd med förbigående av högsta domstolen. Dessutom veta vi mycket litet om på vilka brottsområden nåden har flödat som ymnigast.

Allt detta gör det enligt min mening ganska naturligt, att motionären har önskat en viss inventering. Det mest frapperande är emellertid — utskottet har varit inne på den saken, och själv snuddade jag nyss därvid — den kraftiga, fullkomligt oförklarliga eftersläpningen i fråga om den ytterligt enkla och litet sägande statistik beträffande nådeärenden som redan finnes.

Å andra sidan har nog motionären skjutit något över målet, när han begär en så utförlig utredning som fallet är. Det synes mig som om den redovisning, han begär, mera faller inom den vetenskapliga litteraturens område. Den uppgift det här gäller är mera ett ämne för en doktorsavhandling i straffrätt eller möjligen processrätt än en utredning av det slag riksdagen brukar begära. Åtskilliga förhållanden kunna inträffa, som snabbt göra en sådan dagsbetonad utredning som motionären avser ganska inaktuell, t. ex. ett skifte på justitieministerposten som medför att nya principer kunna börja inaugureras. Kvar står emellertid kravet på en fortlöpande statistik, som är så utförlig som möjligt — helst något utförligare än vad utskottet i sin motivering har angett som sina önskemål.

Under förhandlingarna i utskottet ställde jag ett yrkande om att utskottet skulle föreslå riksdagen att ingå till Kungl. Maj:t med en skrivelse i motionens syfte, och om inte första kammaren redan fattat beslut och det tydligen inte tjänar någonting till att nu ta upp en längre debatt, hade jag tänkt att framställa samma yrkande i anslutning

Nådeinstitutets tillämpning.

till den blanka reservation som jag avgivit. Jag hade sålunda ämnat yrka, att riksdagen i anledning av förevarande motion, nr I: 96, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utförligare och snabbare redovisning inför riksdagen av nådeärenden. Samtidigt skulle i motiveringen utgå ett par meningar, som strede mot ett sådant beslut, bl. a. de två sista meningarna i tredje stycket och sista meningen i fjärde stycket.

Under nuvarande förhållanden finner jag emellertid, herr talman, inte någon anledning att framställa ett särskilt yrkande. Jag vill bara, inte minst med tanke på den diskussion om nådeinstitutet som pågår ute i landet, uttala en förhoppning att den redovisning, som vi måste ha att vänta, blir så allsidig och utförlig som möjligt och att riksdagen därigenom får ett verkligt material för att bedöma inte blott praxis beträffande nådeärenden utan också tillämpningen av strafflagstiftningen över huvud.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr RYLANDER: Herr talman! Herr Håstad tog ju här upp frågan om den principiella synen på förhållandet mellan regering och riksdag och framhöll som sin mening, att en rimlig framställning om redogörelse för ett eller annat därvidlag i regel borde bifallas. Utskottet vill för sin del instämma däri. Det är bara det, att den framställning, som herr Herlitz här gjort, inte är rimlig.

Herr Herlitz begär att det skall lämnas en redogörelse för nådeinstitutets tillämpning under senare tid. Det är inte sagt, hur många år som det skulle gälla, men tydligen är det en ganska avsevärd tid som herr Herlitz avser. Och läser man vidare i motionen, finner man att det är en mycket uttömmande redogörelse som önskas. Jag tror, att motionären har — det erkände ju också herr Håstad — siktat för högt. Herr

Håstad sade något om att ämnet kanske mera lämpade sig för en doktorsavhandling, och det är just jämnt vad det gör. Det finns säkert material för en doktorsavhandling, om man ville sätta sig och gå igenom det mycket varierande material som här förefinns.

Jag kan inte heller finna att det är rimligt, att riksdagen i efterhand kommer och begär att en redogörelse av ifrågavarande slag skulle utarbetas, väl närmast under justitieministerns egen tillsyn. Kungl. Maj:ts beslut i nådeärenden meddelas ju utan att någon som helst motivering därför anges i besluten. Det anges inte heller någon motivering för de till- eller avstyrkanden, som lämnas av högsta domstolen. Hur skall det då vara möjligt för justitieministern att utan ett oerhört arbete lämna en utförlig redogörelse för den praxis som under en längre tid tillämpats, även om det gäller beslut som han själv fattat?

Tidigare har det ju varit så, att om någon här i riksdagen av en eller annan anledning ansett sig vilja be justitieministern om besked beträffande handläggningen av nådeärenden, så har det skett i form av en interpellation. Det gjorde t. ex. herr Mosesson år 1947, och han fick då ett ganska utförligt svar av justitieministern. Jag tror också, att detta är den bästa vägen att gå. Om man finner särskild anledning därtill, bör man i en interpellation begära att få svar på vissa bestämda frågor rörande nådeärenden i stället för att begära en mycket uttömmande redogörelse, varigenom man väl, även om man säger motsatsen, siktar till att på ett eller annat sätt söka regelbinda Kungl. Maj:ts beslut i benådningssärenden. Därtill kommer att en så uttömmande redogörelse, som nu begäres, är en i och för sig omöjlig sak, då de grunder, varpå nåd beviljas, trots all humanisering av straffrätten fortfarande äro mycket varierande och det inte heller kan bli annorlunda.

Nådeinstitutets tillämpning.

Det är å andra sidan riktigt, som herr Håstad sade, att ingen i detalj vet hur det går till med benådningarna. Men konstitutionsutskottet har dock möjlighet att företaga en granskning, och finns det inom utskottet någon som är särskilt intresserad för dessa ärenden — såsom på sin tid var fallet när herr Mosesson framställde sin interpellation, där han redovisade ett mycket stort material, samlat just genom egna forskningarna inom konstitutionsutskottet — så kan han naturligtvis där draga fram fall, där han anser det önskvärt med ett närmare besked av regeringen.

I övrigt bör enligt utskottets mening redovisningen helt enkelt ske i form av en statistik över nådeärendena. Utskottet understryker emellertid, att den statistik som för närvarande finnes inte är tillräckligt utförlig och att därför en utbyggnad av denna statistik bör ske. Men utskottet har inte — det vill jag säga till herr Håstad — närmare uttalat sig om i vilken omfattning uppgifter böra meddelas. Det är att observera att utskottet har efter de exempel, som lämnats, satt ett »m. m.». Med det material, som stått utskottet till buds, har det nämligen varit omöjligt att bedöma denna sak. Det får i stället Kungl. Maj:t göra, då Kungl. Maj:t, som utskottet förväntar, tar initiativ till en utbyggnad av statistiken. Kungl. Maj:t kan också så mycket bättre göra en sådan bedömning som ju en utredning för närvarande är sysselsatt med att undersöka frågan om hur kriminalstatistiken skall utformas i framtiden.

Det har i motionen sagts, att det kunde vara tänkbart att vissa områden, där benådning regelmässigt förekommer, avsåndrades från benådningen och att det hela där ordnades lagstiftningsvägen. Ja, det kan visserligen medges att det i sådana fall skulle kunna vara lämpligt att gå lagstiftningsvägen, men det är dock endast några mycket små och ganska perifera områden som skulle falla under en sådan lagstiftning. Det

gäller alkoholister, som frivilligt intagits på alkoholistanstalt. De bruka få nåd i samma utsträckning som tvångsvis intagna alkoholister få åtalseftergift, och liksom de tvångsvis intagna bruka de också slippa att få ådömda böter förvandlade. Vidare gäller det värnpliktiga, som dömas till arreststraff men som när straffet skall verkställas inte längre äro i tjänst. De bruka under vissa omständigheter av nåd få arreststraffet ersatt med böter. Detta är ju bra litet att lagstifta om, men det kanske dock vid något tillfälle kan bli lämpligt att göra det.

En sådan utredning, som herr Herlitz begär, skulle som sagt vara en orimlig arbetsuppgift, och den skulle inte heller ge vad man väntat. Däremot kunde det väl gå för sig att göra en mer begränsad utredning om hur benådningens rätten har utövats under senare tid. Man skulle ju kunna genomgå alla akter i nådeärenden för en viss tid för att konstatera, huruvida vissa personliga omständigheter ha förelegat, såsom fattigdom, sjukdom, särskilt hög eller låg ålder, särskilt stor försörjningsbörda o. s. v., eller huruvida det sätt, varpå den till frihetsstraff dömd förhållit sig under det han undergått straff, och andra sådana omständigheter kunna ha inverkat vid benådningen. Det är klart att man skulle kunna leta fram sådant ur dessa handlingar. Däremot har man inte något bevis för att det just är den omständigheten som varit avgörande för benådningen, beroende på att någon motiveringsskyldighet inte föreligger.

Man skulle naturligtvis också kunna i en sådan mera begränsad utredning få fram i vilka fall ny utredning tillkommit, men som kammarens ledamöter förstå skulle även en sådan begränsad utredning — som dock inte skulle kunna ge svar på frågan, vad som i de särskilda fallen varit avgörande — bli ytterligt omfattande. Utskottet har funnit att en sådan utredning inte skulle vara

Nådeinstitutets tillämpning.

till det gagn, som motsvarade kostnaderna för densamma.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MOESSON: Herr talman! Vad utskottet föreslagit med anledning av herr Herlitz motion har jag ingen anledning göra någon erinran emot. Jag tror att detta är det enda, som under de förhållanden som råda kan begäras, och jag finner för min del att det vore mycket önskvärt om man kunde få det som utskottet har begärt.

Såsom det är redovisat i detta utlåtande var ju här för snart tre år sedan med anledning av min interpellation en ganska lång debatt om saken. Jag vet inte hur många dagar jag under årens lopp har ägnat åt en genomgång av justitieärendena. Jag var ju i konstitutionsutskottet en avdelning för mig själv så att säga och sysslade varje år mycket och ingående med dessa ting. Jag sade då — och jag har alltså den uppfattningen — att man borde finna någon form, jag höll på att säga en flaskhals, för att hindra, att nedre justitierevisionen och ett par statsråd och justitieråd skulle sysselsättas med en mängd framställningar, av vilka dock det största antalet, ungefär 90 procent, var av den beskaffenheten att varken högsta domstolen eller justitieministern kunna annat än avslå dem.

Jag vet inte hur många gånger, när jag varit ute på fängelserna, jag har avrått sådana som frågat mig, om de skulle gå in med en nådeansökan, från att göra detta. Varenda föreståndare vid våra straffanstalter kan berätta om sådana interner, som praktiskt taget inte göra något annat än avfatta nya nådeansökningar, änskönt inte några som helst nya skäl kunna åberopas. De sitta där ändå och skriva, och så skall hela denna väldiga apparat sättas i gång. Även om givetvis nedre justitierevisionen och justitieråden och statsråden finna

att de endast kunna avvisa dessa framställningar, förorsaka de ändå ett väldigt arbete. En hel mängd av de högst kvalificerade personer som vi ha inom domstolsväsendet bli här sysselsatta med sådant, som är fullständigt gagnlöst med anledning av att vi i grundlagen ha inskrivit, att konungen äger att i brottmål giva nåd.

Den som har något studerat dessa förhållanden från längst försvunna dar kan ju få en statistik som visar, att antalet nådeärenden intill en viss tidpunkt var nästan konstant — ett par hundra per år. Men så var det en viss justitieminister, som väl väckte särskilda förhoppningar, och kurvan sprang på en enda gång upp till den höjd, där den sedan praktiskt taget har hållit sig. Detta har varit omöjligt att komma ifrån för sådana justitieministrar, som efteråt ha beklagat att ärendena ha blivit så många som de äro.

Jag sade, när statsrådet Zetterberg svarade på min interpellation, att jag har den uppfattningen, att det vore ur rättssäkerhetens synpunkt önskvärt om man kunde dämpa dessa förväntningar på att få en justering av en avsågd dom nådevägen. Det är vissa risker för att nådeinstitutet håller på att bli den senaste instansen i rättsproceduren, och något sådant ha ifrån början lagstiftarna säkerligen aldrig avsett.

Men på samma gång skola vi alltid besinna, att det finns intet gott som inte kan missbrukas. Vi måste ha nådeinstitutet kvar liksom vi slå vakt om andra humanitära beslut som fattas: om villkorlig frigivning, villkorlig dom och i vissa fall t. o. m. eftergivande av åtal. Allt sådant är gott och nödvändigt, men det kan missbrukas. Här menar jag att det gäller att såvitt möjligt är förhindra, att dessa missbruk bli för många eller för uppseendeväckande. Då få vi också besinna att den angelägenhet som är före när det är fråga om nåd är en fråga, där det hänger på om-dömet.

Nådeinstitutets tillämpning.

Hur många år jag än sysslat med justitiëärenden i konstitutionsutskottet ville jag aldrig — jag har inte gjort det — föreslå konstitutionsutskottet någon anmärkning emot en justitieminister, ty det skall vara alldeles särskilda fall där man skall våga sig på det. Det var ett par fall för några år sedan, där det onekligen kunde ha blivit ett enhälligt beslut ifrån konstitutionsutskottet om anmärkning emot en justitieminister för ett upprörande benädningsärende. Men det var utrikespolitiska förvecklingar som där lågo bakom och som föranledde justitieministern att vidta den i detta fall uppseendeväckande åtgärden att benåda en utlänning.

Jag vill, herr talman, inskränka mig till att uttala den förhoppningen, att vad första lagutskottet här har begärt måtte beaktas av regeringen.

Herr HÅSTAD: Herr talman! Jag skall inte heller nu gå in på själva sakdebatten utan endast säga — med anledning av vad utskottets ärade ordförande nyss yttrade — att det hade förefallit mig naturligare att utforma vad utskottet avsett i en positiv kläm än att som nu skett avstyrka motionen. Ty om man har den uppfattningen att det föreligger ett behov av en fortlöpande statistik, bör man väl meddela Kungl. Maj:t detta — och det gör man knappast på annat sätt än genom en skrivelse. Nu kommer ju utskottets klara uttalande att drunkna i trycket. Reellt hoppas jag ändå, att Kungl. Maj:t — trots denna bakvända ordning — fäster allt avseende vid vad utskottet uttalat i sin motivering.

Herr RYLANDER: Herr talman! Det är naturligtvis en smaksak vilken väg som väljes av utskottet här, då detta uttalar sig för en ändring i fråga om statistiken: om man skall göra påpekan- det uppe i motiveringen till ett avslags-

yrkande eller om man skall föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t. Att utskottet valt den väg, utskottet föredragit i detta fall, beror därpå, att det väl skulle vara ganska egendomligt att med anledning av en motion, där man yrkar att få en redogörelse för nådeinstitutets tillämpning under senare tid — under förgången tid alltså — skriva till Kungl. Maj:t och begära att få en statistik för tid som kommer. Det hade verkat litet egendomligt att bifalla en motion på det sättet.

Dessutom arbetar ju redan en kriminalstatistikutredning, varför det enligt utskottets mening är ganska självfallet att Kungl. Maj:t ändå kommer att, när frågan väckts, föra saken dit, och kanske rent av utredningen är behörig att med de direktiv den har uppta frågan utan något ytterligare uppdrag av Kungl. Maj:t.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 19.

Föredrogos vart efter annat andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckt motion angående viss ändring av 8 § lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn (bidragsförskottslag);

nr 17, i anledning av väckta motioner angående grunderna för allmänna barnbidrag för barn, som intagits på nomadskolehem eller eljest inackorderats för obligatorisk skolgång;

nr 18, i anledning av väckta motioner angående visst förtydligande av lagen om folkpensionering; och

nr 19, i anledning av väckta motioner om revision av bestämmelserna rörande rätt för efterlevande maka och barn till innehavare av tillstånd att bedriva yrkesmässig drosktrafik att fortsätta rörelsen utan särskilt tillstånd.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 20.

Normalbrandordningarnas bestämmelser om avståndet mellan halmstack och byggnad.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om upphävande av bestämmelserna i normalbrandordningarna om visst avstånd mellan stack och byggnad.

Utskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 99 i första kammaren av herrar *De Geer* och *Isaksson* och nr 64 i andra kammaren av herr *Dickson m. fl.* I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att det bringas till länsstyrelsernas kännedom, att bestämmelserna i normalbrandordningarna beträffande visst minimiavstånd mellan halmstack och byggnad skola utgå».

Utskottet hemställde, att riksdagen ville i anledning av förevarande motioner, I:99 och II:64, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville föranstalta om sådan översyn av de på uppdrag av statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet utarbetade och i statens offentliga utredningar (1945:19—20) offentliggjorda normalbrandordningarna för landskommuner att den i 37 § resp. 38 § angivna bestämmelsen om förbud att anbringa stack av otröskad gröda, halm eller hö på närmare avstånd än 12 meter från stall, ladugård, loge eller byggnad med eldstad utginge.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Häckner*.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Det föreliggande utskottsförslaget innebär ett krav på ändring av normalbrandordningarna i vad det gäller

landsbygden. Dessa förslag och krav ha rests här i riksdagen vid flera tillfällen, men de ha icke tidigare föranlett någon ändring av bestämmelserna.

Nu har emellertid utskottet ansett att det finns starka skäl att föreslå en ändring. I normalbrandordningarna är ju bestämt att avståndet från halm- eller höstack eller stack av otröskad säd till närmaste byggnad skall vara minst 12 meter. Dessa bestämmelser ha tillkommit därför att man ansett, att de skulle utgöra en viss trygghet om det skulle uppstå eld i en sådan stack.

Erfarenheten har emellertid visat att det är i ytterst ringa utsträckning som denna bestämmelse efterlevts. Gör man en undersökning om förhållandena ute på jordbruken, skall man finna att i, jag skulle vilja säga, 99 fall av 100 har man icke följt denna bestämmelse, och det av flera skäl. Först och främst är det ju så att om halmstacken skall förläggas längre bort från logen, där tröskningen i allmänhet sker, kräver detta ett inte obetydligt merarbete. Och när sedan halmen skall användas till utfodring eller annat skall den i allmänhet samma väg tillbaka, och då kräver också detta ett merarbete. I många fall går det helt enkelt inte att efterleva denna bestämmelse, nämligen då utrymmena äro för trånga. Skulle man i en tätbebyggd by efterleva denna bestämmelse finge man i många fall skjutsa iväg halmstackarna långt utanför byns gränser och inte lägga dem i närheten av de logar eller ekonomihus i övrigt, där man annars vill ha dem liggande. Det är allt detta som gjort att utskottet ansett, att en lagbestämmelse som folk helt enkelt inte kan efterleva är det ganska orimligt att behålla. Därför har utskottet nu föreslagit, att i de normalbrandordningar som finnas skulle bestämmelserna i detta avseende utgå.

Nu har emellertid i första kammaren ställts ett ändringsyrkande i fråga om utskottets såväl kläm som motivering, och detta ändringsyrkande har bifalits av kammaren. Det innebär att vad

Normalbrandordningarnas bestämmelser om avståndet mellan halmstack och byggnad.

som säges här i utskottets utlåtande på sidan 10 i näst sista stycket i motiveringen, att denna ändring i normalbrandordningarna icke skulle gälla för sådana landskommuner, som äro eller bli anslutna till städer och köpingar, skulle utgå. Detta förslag innebär också en viss ändring av klämman, en ytterst liten visserligen men som dock skulle medföra — om förslaget bifalles också av andra kammaren — att samma bestämmelser skulle komma att gälla även för de kommuner, som äro eller bli anslutna till städer och köpingar och andra tätbebyggda orter.

Jag skall därför, herr talman, be att få ställa samma ändringsyrkande här som har ställts och bifallits i första kammaren. Jag yrkar således beträffande motiveringen, dels att fjärde stycket på sidan 10, vilket börjar med orden »Städer och» samt slutar med orden »för närvarande gäller», måtte utgå, dels ock att i tredje stycket på samma sida på åttonde raden nedifrån orden »för landsbygden» likaledes måtte utgå.

I fråga om utskottets hemställan yrkar jag bifall till densamma men med den ändringen, att på femte raden nedifrån talet 19 måtte utbytas mot 18 samt att orden »för landskommuner» måtte utgå. Förslaget innebär — jag upprepar det än en gång — ingenting annat än att samma bestämmelse skulle komma att gälla för de landskommuner som äro eller bli anslutna till städer, köpingar och municipalsamhällen som enligt utskottets förslag skulle komma att gälla alla övriga landskommuner.

I detta anförande instämde herr *Ericsson* i Sörsjön.

Herr **HÄCKNER**: Herr talman! Såsom ensam reservant i utskottet skall jag be att få säga ett par ord.

Jag vill ej här draga upp någon stor debatt. Det har ju förekommit debatt i frågan under närmast föregående år. Till motionären herr *Dickson* vill jag

dock säga, att jag icke känner mig som en snok i utskottets halmstack. Tvärtom har jag beaktat utskottets skäl för dess ståndpunkt. De äro ganska starka. Det är klart, att det för närvarande förekommer ett mycket stort antal överträdelser av gällande bestämmelser på detta område, och därigenom förminskas otvivelaktigt den betydelse som bestämmelserna i fråga ha i de lokala brandordningarna. Dessutom är det ganska klart — det måste jag som jurist medgiva — att det icke är tillfredsställande att ha lagbestämmelser som sakna förankring i uppfattningen hos ett stort antal medborgare. Detta har lett utskottet till den tanken, att man skulle stryka dessa bestämmelser om minimiavstånd i normalbrandordningen. Man har i stället sökt sig fram på en annan väg. Man har menat, att man i de olika brandförsäkringsbolagens villkor skulle inrycka bestämmelser, som medföra ökade premier om halmstackarna förläggas alltför nära en byggnad. Det är klart att en sådan anordning skulle ha en viss betydelse, dock icke, tror jag, tillräckligt stor för att utgöra ett kraftigt pådrivande argument för vederbörande lantbrukare, detta därför att premierna äro så pass låga. Skillnaden mellan de premier, som skulle utfästas för de olika fallen, skulle relativt sett bli så obetydlig att premiesättningen i många fall icke skulle föranleda till en flyttning av halmstackarna.

Man frågar sig då — det har jag gjort — om det icke finnes någon annan väg. Jag har granskat de föregående debatterna och första lagutskottets uttalande under föregående år. Jag har då funnit, att man betraktat det hela som en avvägningsfråga. Man har pekat på att det är besvärligt och kostsamt för jordbrukarna, särskilt för de mindre jordbrukarna, att förlägga halmstackarna på tillräckligt långt avstånd från byggnaderna. Å andra sidan har man pekat på att det också finnes nationalekono-

Skydd för rätt till bärplockning å egen mark.

miska synpunkter att lägga på frågan. Man har menat, att man måste göra en avvägning. Det skulle, herr talman, vara möjligt att göra en dylik avvägning genom att man tog hänsyn till de små jordbrukarna och deras besvär och kostnader. Man skulle i normalbrandordningen kunna göra ett generellt undantag för de små jordbrukarna. Där emot finns det icke samma skäl för undantag när det gäller de större jordbrukarna. För dem skulle det vara möjligt att stadga en generell föreskrift. Det är ju också på de större jordbruken som de stora brandriskerna förekomma. Ur nationalekonomisk synpunkt skulle det därför vara möjligt att göra en uppspaltning.

Det var dessa synpunkter, herr talman, som föranlett mig att avlämna en blank reservation, men jag har intet yrkande i saken.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till det av herr Andersson i Dunker under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

§ 21.

Skydd för rätt till bärplockning å egen mark.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om skydd i viss utsträckning för markägares rätt till bärplockning å egen mark m. m.

Utskottet hade till behandling förhaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 331 i första kammaren av herr *Herbert Hermansson m. fl.* samt nr 387 i andra kammaren av herr *Carlsson* i Bakeröd m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte

anhålla om utfärdande av bestämmelser innebärande dels fridlysning av mark inom ett avstånd av 200 meter närmast markägarens hus och trädgård, dels befogenhet för skogsvårdsstyrelserna att förbjuda bärplockning å skogsodlad mark under tid då plantorna kunna skadas genom nedtrampning och dels förbud att plocka och skörda omogna skogsbär».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 331 och II: 387, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Werner, Ivar Nilzon, Utbult* och *Jansson* i Aspeboda, vilka ansett, att utskottet bort i anledning av motionerna hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla därom, att vid nu pågående revision av jordabalken till utredning måtte upptagas frågan om rätten att plocka skogsbär på annans mark inom inhägnat område eller inom visst avstånd från markägarens bostad eller inägojord.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr JANSSON i Aspeboda: Herr talman! Jag skall endast be att få säga några få ord i denna fråga. Då frågan sist var före i riksdagen stred man för att införa en bestämd tidpunkt då skogsbären skulle få plockas. Jag tror icke att vi behöva offra många ord på den saken. Är man tveksam hur man skall ställa sig i den frågan, kan man göra en promenad i skogsmarken vid den tidpunkt då bären hålla på att mogna. Då skall man finna att bären mogna så oerhört olika, till och med inom ett mindre område. Ja, man kan finna att bär på solsidan av en tuva äro färdiga att plockas, medan de icke äro ens halvmogna på den andra sidan tuvan. Man behöver sålunda icke spilla många ord på den saken.

Vad beträffar motionärernas önskan om förbud att beträda mark där skogs-

Skydd för rätt till bärplockning å egen mark.

odling har förekommit, kan man förstå motionärernas goda tanke därvidlag. Men även på den punkten torde det möta svårigheter att upprätthålla en lagstiftning. Det skulle vida överträffa vad som ligger i vår makt. Ja, en sådan lagstiftning skulle kanske resultera i att en eller annan, som ertappades med att helt ovetande beträda ett sådant område, skulle komma att få vidkännas några få dagsböter. Jag tror ej att människor i vårt land, som ge sig ut för att plocka bär, med vett och vilja trampa ner de små plantorna. På den punkten ställer jag mig sålunda tveksam och följer utskottet i dess hemställan, att man icke skall tillmötesgå motionärernas förslag. I den tredje punkten, där man hemställer om skydd mot bärplockning av obehöriga å områden som ligga i omedelbar närhet av markägarens hus och trädgård, har jag en uppfattning som jag redovisat i reservationen.

I den bygd, där jag bor, går ofta skogen fram till åkerkanten, och gårdarna äro kanske belägna på ett avstånd av 15—100 meter från skogen. För ett par tre år sedan höllo vi på med havreskörd på gården där hemma. Vi ha omedelbart intill gården röjt undan skog för att få en betesfälla. Där ha lingonen slagit till, och i många år har gårdens behov av lingon skördats på detta område. När vi hålla på med havreskörden, något som i regel inträffar vid den tid då lingonen mognat — så var det i det fall jag här åsyftar — ha vi icke tid att ägna oss åt bärplockning utan måste i första hand tänka på att få skörden bärgad. När vi gingo på åkern den dagen blev jag uppmärksamgjord på att ett lag bärplockare på 8 å 10 personer, kvinnor och barn från ett närbeläget industriområde, hade upptäckt att det fanns bär på ett område bara ett 40-tal meter från gården. De ställde upp sig i skyttekedja med bärplockningsmaskiner och började raka rent. Jag gjorde mig då först frågan om

jag skulle begära att de skulle flytta sig därifrån. Jag visste att de hade laglig rätt att plocka bären och att till och med plocka varje bär. Jag tog emellertid mod till mig och frågade dem vänligt, om de hade frågat om lov att plocka bären och om de ansågo sig ha rätt att plocka dem. Jag ville nämligen känna dem litet på pulsen, om de kände till alle mans rätt att plocka bär, en rätt som naturligtvis, i den mån den inte träder någons ära för när, bör bibehållas när det gäller skördandet av skogsbär. Dessa människor visste tydligen inte om att de hade denna rätt utan blevo försagda, något som även jag blev över att jag vågade göra den frågan. De svarade: Nej, vi ha icke rätt till dessa bär. Jag frågade dem då, om de icke ville vara vänliga att ta sina cyklar och köra ett stycke längre bort och beskrev för dem en plats där det fanns tillräckligt med bär för dem allihop. De bär som funnos på vårt område skulle bara räckta till ett hushåll och voro lagom åt oss själva. De voro då så vänliga att de plockade ihop sina korgar och foro i väg, och därmed var friden återställd.

Hade icke denna händelse inträffat, är det föga troligt, med den uppskattning jag har om värdet av att människor förse sig med vad våra skogar och marker ge i sådant överflöd, att jag skulle tagit till orda i denna debatt. Jag har icke kunnat undgå att ansluta mig till reservationen till utskottets utlåtande och den däri uttalade rimliga begäran att kammaren nu, när en revision och översyn av jordabalken skall ägarum, borde vara med på att denna fråga behandlas i det sammanhanget. Striden om bärplockningen fyller, så vitt jag kan erinra mig, 51 år i år, ty redan 1899 började det röra sig kring den här punkten. När frågan är så gammal och återkommer ständigt och jämt med vissa jämna mellanrum, förefaller det mig som om den väg som anvisas i reservationen borde kunna vinna riksdagens bifall. Vi ha i reservationen icke

Skydd för rätt till bärplockning å egen mark.

uttalat oss för vare sig 100 eller 200 meters gräns. När utskottet säger, att det kommer att verka både ojämnt och slumpartat med dessa bestämmelser, vill jag framhålla, att icke alla människor ha skog intill gården eller jorden, och det finns ej heller bär överallt. När det inträffar sådana fall som jag här relaterat — att jordägarna själva icke ha tid att plocka bären och ej vilja plocka dem, medan de äro mer eller mindre halvmogna, men andra komma och sopa rent, så att de själva måste söka sig kanske långt bort för att få det egna behovet av bär fyllt — då förstår man att jordägarna reagera på ett bestämt sätt.

Det ligger något i att en undersökning av här berörda fall kommer till stånd. När den här frågan gått igen i 50 år och ständigt återkommer, borde riksdagens ledamöter vara med på att en översyn äger rum. Då kanske denna fråga icke behöver återkomma under de år som ligga framför år 2000. Frågan kommer däremot troligen att återkomma under 50 år till, om ingenting göres åt den.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen.

Herr CARLSSON i Bakeröd: Herr talman! Som utskottet i sitt utlåtande redovisat och som också den föregående ärade talaren nämnde, har ju denna fråga flera gånger varit föremål för riksdagens behandling utan att man kunnat enas om några positiva åtgärder för att få fram en rättvis avvägning mellan å ena sidan markägarnas berättigade anspråk på hemfred och skydd för sin egendom — jag avser med detta uttryck icke skogsbären utan deras övriga egendom — och å andra sidan de kringresande bärplockarnas önskemål.

Det ligger naturligtvis nära till hands att i denna motion spåra en strävan att hindra stadsborna att komma ut på

landsbygden, komma ut i skog och mark och där få njuta av naturen. Detta är emellertid inte alls avsikten med motionen. Jag har själv en gård just i en trakt, där folk från städerna med förkärlek håller till under sommarmånaderna, och jag försäkrar att det råder det allra bästa förhållande mellan ortens befolkning och de stadsbor som gästa bygden. Det går knappast en natt under sommaren, då man inte har ett eller flera lag av campare, som slå upp sina tält eller ställa sin husvagn på gården. Min erfarenhet är att dessa samt och synnerligen äro hyggliga och trevliga människor, som det är ett nöje att ha att göra med.

Men då det gäller en del av de människor som ge sig ut från städerna för att roffa åt sig skogsbären långt innan dessa äro mogna, då blir förhållandet ett helt annat. Det är ingalunda folk som längtar ut i naturen och som umgås varligt med densamma, utan det är ofta människor som varje veckoskifte, så snart de börja misstänka att det skall finnas en tillstymmelse till skogsbär, somrarna igenom, jag frestas säga våldgästa skogsmarkerna. Och där, väl medvetna om sin rätt och i förlitande på det faktum att ingen kan övervaka dem, fara de fram på ett sätt som aldrig tillnärmelsevis skulle tolereras inom städernas hank och stör.

Som vi ha framhållit i motionen ha de moderna kommunikationerna gjort att avstånden krympt samman, och detta i sin tur har medfört, inte bara att bärplockarnas antal har mångdubblats, utan också att det blir en ganska blandad publik som söker sig ut i markerna. Och en stor del av dessa tycks inte ha något begrepp om hänsyn till andra människors trevnad eller om aktsamhet då det gäller växande gröda och skog eller om skogsbärens värde.

Det är självklart, att omogna skogsbär inte på långt när ha det näringsvärde som de komma att få om de få stå och mogna på växtplatsen. Det är

Skydd för rätt till bärplockning å egen mark.

därför en ganska dålig ekonomi att i och för sig viktiga födoämnen skola berövas största delen av sitt näringsvärde därigenom att de skördas för tidigt. Men det tillgår på det sättet. Man låter aldrig skogsbären mogna, utan det är en formlig kapplöpning i markerna efter bären långt innan dessa äro halvmogna.

Jag skulle kunna berätta drastiska exempel härpå ur min egen erfarenhet, särskilt från de senare åren, då det, i varje fall i min hembygd, skulle ha blivit mycket gott om skogsbär ifall de fått mogna. Men jag skall icke trötta med dessa exempel nu.

Jag har den uppfattningen att man i någon mån överdriver de svårigheter som man anser föreligga, då det gäller att bestämma den tidpunkt, vid vilken man borde få börja plocka skogsbär. Jag medgiver att förhållandena äro olika på olika platser, men vi ha ju våra skogsvårdsstyrelser och våra läns-skogvaktare. Var och en som känner läns-skogvaktarnas verksamhet vet ju, att dessa ständigt äro ute i skog och mark och att de var och en inom sitt distrikt känna praktiskt taget varje plätt av skogsmarken. Det skulle kanske för dem icke möta så förfärligt stora svårigheter att på ett ungefär angiva tiden då skogsbären på deras område kunde tänkas mogna och att rapportera detta till landsfiskalen eller länsstyrelsen så att bären icke plockas omogna och därigenom gå till spillo. I varje fall skulle kapplöpningen till skogsbären i någon mån förbjudas, något som den i sådana bygder bosatta befolkningen skulle sätta mycket stort värde på. Jag är ingen motståndare till den fria bärplockningsrätten som sådan. Men även om man i likhet med mig icke vill förhindra vem som helst att plocka skogsbär — plocka är nu ej det rätta uttrycket, ty man repar med bärplockningsmaskiner av både löv och kvistar — även om man alltså går med på att bären äro alle mans egendom, kan

man ej bortse från den bofasta befolkningens rätt till hemfred och lugn. Det blir ganska dåligt med den saken då bilar, cyklar och andra fordon fullastade med folk, korgar och lådor över-svämma utfartsvägar och gårdsplaner och man kanske blir tvungen att ställa in sina djur, om man vill ha någon ro eller om man vill slippa betala skadestånd åt grannar, därför att grindar lämnas öppna och gärdesgårdar rivs ned och djuren göra skada. Jag träffade nyligen en bonde från Sörbygden, nära Dalslandsgården alltså, som berättade att han en söndag i fjol sommar hade 17 motorfordon på sin gårdsplan. Det var personbilar, lastbilar, motorcyklar och till och med en traktor med släpvagn, alla fullastade med bärplockare. Han och hans familj fick arbeta hela söndagen med att söka reda på gårdens djur, som naturligtvis hade släppts ut ur beteshagarna. Det är kanske därför inte så underligt, om man ute på landsbygden reagerar en smula mot sådana förhållanden och kräver en smula söndagsfrid.

En annan omständighet, som också verkar mycket störande, är att dessa kringresande bärplockare inte i första taget ge sig i väg till skogen för att där plocka bär utan först plocka upp bären invid ägarens bostad och gårdsplan. Man är helt enkelt en smula bekväm av sig, och man går inte längre än som är alldeles nödvändigt för att hitta några bär. Frånsett att bären på dessa intill hemmet liggande marker kanske äro de enda, som familjen skulle kunna ha tid och möjlighet att själva plocka, måste man medge, att det ingalunda höjer trevnaden eller ökar lördags- och söndagsfriden att ha en skara vilt främmande människor springande inpå väggarna, därtill människor, som ganska ogenerat ta sig nästan vilka friheter som helst. Jag talar naturligtvis inte här om de många hyggliga och försynta människor, som givetvis också finnas bland bärplockarna. Dem har

Skydd för rätt till bärplockning å egen mark.

man i regel inte inpå väggarna, och de göra ingen åverkan där de gå fram, utan jag talar om dem, som störa hemfriden och vålla förstörelse. Det är här som i de flesta andra fall så, att det inte är mot den hyggelige och lojale medborgaren man behöver lagstifta, utan det är mot dem, som äro mindre nogräknade, ja hänsynslösa. Hemmets helgd, hemmet som familjens enskilda egendom brukar ju i vanliga fall respekteras, och denna förmån borde väl också landsbygdshemmen kunna göra anspråk på. Det förefaller mig därför vara ett rimligt krav att ett visst område, förslagsvis 200 meter från hus eller trädgård, får okränknt disponeras av ägaren och hans familj. Det är självklart att sådana områden skulle få passeras av t. ex. bärplockarna, men man skulle inte, så som nu är fallet, få uppehålla sig där hela dagen.

En annan sak, som jag också i detta sammanhang vill peka på, är den skadegörelse, som under bärplockningstiden faktiskt sker å växande skog, framför allt då på nyplanteringar och ungskog. Att nyplanterad skog skadas då man hänsynslöst trampar på plantorna är ju en självklar sak, men det förekommer också i ganska stor utsträckning en direkt åverkan på växande ungskog. Det är framför allt ungefär meterhøga granplantor, som bärplockarna synas ha användning för, och det är självfallet de vackraste plantorna man tar; kanske hittar man sedan en ännu vackrare ungran, och då kastar man bort den första och tar den nya. Med tanke på både vad det kostar att plantera skog och vilket värde skogen har är det sannerligen ingen glädje att se, hur vårdslöst många människor i tanklöshet handskas med dessa för vårt land så betydelsefulla tillgångar. Det hade därför enligt min mening varit riktigt att man genom skogsvårdsstyrelsernas försorg kunnat fridlysa sådana områden, som man kostat på både arbete och pengar för att få

fram ett vackert skogsbestånd. Detta krav tränger sig med ökad styrka fram i samma mån som man går in för en dyrbar förädling av skogsbestånden.

Jag är givetvis medveten om att en del av de missförhållanden, som jag här berört, redan nu äro åtalbara. Man kan naturligtvis, såsom utskottet har gjort, hänvisa till 24 kap. strafflagen, som stadgar straff för den, som olovligt tager väg över annans tomt eller plantering eller där gör skada. Men man glömmar tydligen, att det under nuvarande förhållanden är mycket svårt för att inte säga omöjligt för såväl myndigheterna som ägaren att leda i bevis de särskilda fallen av skadegörelse. Man har inte så stor tillgång på polisbevakning ute i skogsbygderna som i städerna, och markägarna ha minsann annat att göra än att valla bärplockare. En direkt fridlysning av ett visst område skulle, såvitt jag förstår, vara den bäst framkomliga vägen, och en sådan åtgärd tror jag skulle leda till önskat resultat.

Nu har ju utskottet för sin del avstyrkt motionen, och i detta läge skulle det vara meningslöst att yrka bifall till densamma. Emellertid ha reservanterna föreslagit, att vissa av dessa frågor skulle hänskjutas till den utredning, som pågår angående revision av jordabalken, och då detta synes mig vara ett steg i rätt riktning, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Werner m. fl. vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

I detta anförande, varunder herr talmannen återtog ledningen av förhandlingarna, instämde herr *Staxäng*.

Herr ERICSSON i Sörsjön: Herr talman! I fråga om den del av motionärernas förslag, som innebär att man skulle anförtro åt polismyndigheten och länsstyrelserna att avgöra när skogsbärens befinna sig i ett sådant mognadstillstånd att de utan olägenhet kunna till-

Skydd för rätt till bärplockning å egen mark.

godogöras av bärplockarna, tror jag nog att jag gör motionärerna en tjänst genom att tala så litet som möjligt om den saken. Vad herr Carlsson i Bakeröd nyss sagt beträffande den detaljen skall sålunda inte föranleda mig att gå in på någon redogörelse för dessa förhållanden. Jag har så mycket mindre anledning att göra det som även reservanterna, som ju dock till övervägande del äro herr Carlssons i Bakeröd egna partivänner, själva ha sagt, att förslaget är ganska oförnuftigt och verklig-hetsfrämmande.

Med avseende å det yrkande, som går ut på att skogsvårdsstyrelserna skulle erhålla befogenhet att förbjuda bärplockning å mark, som är skogplanterad och där plantorna äro små, vill jag säga, att ett förbud, sådant som motionärerna här avse att genomföra, säkerligen skulle bli ganska ineffektivt. När det därtill finns en bestämmelse i strafflagen, som gör det möjligt att straffa den som olovligen uppträder i en sådan plantering, som det härvidlag kan vara fråga om, och där åstadkommer skada, har det även i denna del syntts utskottet vara onödigt att tillmötesgå motionärerna.

Det återstår sålunda för mig att tala litet grand om själva rätten att plocka skogsbär, men innan jag gör det vill jag framhålla att det är nödvändigt att man på olika håll gör klart för sig, att skogsbär och svamp i juridisk mening inte tillhöra jordägaren utan att varje medborgare, såvitt man kan förstå, nu har rätt att tillgodogöra sig skogsbär och svamp å jordägarens markinnehav. Det är ju möjligt att alla inte haft klart för sig det juridiskt faktiska förhållande, som här råder, men i den mån man inte haft detta klart för sig menar jag, att det är angeläget att man blir medveten om att det hela ligger till på det viset.

Nu är ju motionärernas förslag i denna del inte så vittgående. Man kräver ingenting annat än att med stöd av

lagstiftning få rätt att avskilja ett område förslagsvis ungefär 40 tunnland stort. I debatten här har ju sagts, att det område också skulle kunna vara litet mindre, där markägaren före någon annan skall äga rätt att tillgodogöra sig skogsbären. Ja, jag vill säga, att den önskan, som sålunda kommer till synes från motionärernas sida, nog förefaller på sätt och vis ganska rimlig eller åtminstone inte orimlig. Emellertid få vi inte förbise att här i landet råda mycket olika förhållanden. Inom stora områden i vårt avlånga land och framför allt då norrut har man inte alls något behov av en sådan bestämmelse som här avses. Jordägaren plockar inte alltid de bär, som finnas i närheten av gården, utan han väljer ut ett område, som kanske ligger längre bort men där han tycker att det är litet rikligare med skogsbär än det kanske är vid själva gården. Jag tror också, att en dylik generell bestämmelse skulle verka i hög grad skadlig inom dessa stora områden av vårt land, men dessutom kommer ju en sådan bestämmelse otvivelaktigt att verka synnerligen slumpartat, vilket också framgår av vad utskottet sagt; jag tror, att denna beteckning är ganska riktig. Jag menar att tillämpningen blir slumpartad i så måtto, att många markägare inte ha möjlighet att utnyttja den rätt, som motionärerna nu föreslå att de skola få.

En annan sak, som kanske inte är den minst viktiga, är att det härvidlag inte räcker med att markägarna tillerkännas rätt att före någon annan på visst område av sin mark tillgodogöra sig skogsbären. Det förefaller åtminstone mig ganska uppenbart, att det måste ske en uppmätning av det för annan än markägaren fridlysta området och att gränsen måste uppgås och göras fullt tydlig. Denna uppmätning och denna gränsbestämning kan säkerligen inte anförtros åt markägarna själva, utan för att kunna göra detta så att det blir fullkomligt tillfredsställande och kan ac-

Skydd för rätt till bärplockning å egen mark.

cepteras enligt lagens mening måste det nog tillkallas förrättningsmän, antingen lantmätare eller åtminstone gode män. Jag tror därför, att man nog måste ha klart för sig, att om man skall gå in för detta projekt innebär det, att man måste utöka det krångel och den snårskog av bestämmelser och paragrafer, som redan nu finnas och som man ju menar redan nu förekomma i alltför stor utsträckning.

Till slut undrar jag, om det ändå ej är nödvändigt, att uppfostran, tolerans och hänsynstagande får träda i förgrunden något mera än de kanske gjort tidigare. Personligen är jag övertygad därom, att en i verklig mening uppfostrad medborgare, som får vetskap om att markägaren önskar själv tillgodogöra sig de skogsbär som finnas i gårdens omedelbara närhet, också låter denne göra detta. Efter vad man kunde höra av herr Janssons i Aspeboda nyss refererade exempel, måste det ju finnas stora förutsättningar för att man skall kunna lyckas nå resultat på denna väg.

Jag tror alltså icke att en utredning om lagstiftning på detta område är nödvändig. En sådan lagstiftning skulle, som jag sagt förut, öka den snårskog av paragrafer och bestämmelser som vi redan ha.

Nu har ju herr Jansson i Aspeboda sagt, att det är så litet som reservanterna begära; de ha ju skalat bort det mesta av vad motionärerna yrkat. Ja, det kan ju för all del vara riktigt, att det ligger till på det viset; man är så hänsynsfull att man begär endast en utredning. Men, herr Jansson i Aspeboda, vi måste nog säga oss, att det får betraktas som en svaghet hos ett utskott, om det skulle tillstyrka en utredning blott och bart på de grunder reservanterna anfört eller att man begärt så litet. Om man inom ett utskott anser, att det är omöjligt att få till stånd bestämmelser, som äro både effektiva och lämpliga, när det gäller att klara

upp denna härva, så är det oriktigt av utskottet att tillstyrka en utredning. Det har heller icke utskottet gjort.

Herr talman! Med vad jag nu sagt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Mölndal: Herr talman! Jag kan i huvudsak instämma med herr Ericsson i Sörsjön. Men jag vill därtill framhålla, att möjligheten att fritt plocka bär på annans mark är en av de få rättigheter, som finnas för den befolkning, som bor i städer och tätbebyggda orter, att fritt få tillgodogöra sig naturens alster.

Det har ju under gången tid varit så, att man har betraktat bärplockningen såsom varande en allemansrätt. Man underströk detta redan 1908, då lagutskottet uttalade bland annat, att jordägarens rätt icke i och för sig uteslöte annan från att tillgodogöra sig ifrågasvarande naturalster. Man sade detsamma 1944, då man framhöll, att det måste betraktas såsom varande en allemansrätt. Samma synpunkter ha framkommit i motionen. Motionärerna säga, att det har under gången tid betraktats såsom en allemansrätt, men de hävda nu i motionen, att förutsättningen för att det även skulle gälla i framtiden skulle vara, att samhället skulle ha varit statiskt och att alltså ingen förändring skett. De förändringar, som under de senaste 50 åren kommit till stånd genom att befolkningen allt mer och mer flyttat ifrån landsbygden in till tätorter och städer, skulle emellertid motivera en förändring i denna allemansrätt, och man borde inom vissa områden förbehålla markägaren ensamrätt till bärplockning.

Jag skall villigt erkänna, att det finns skäl som tala för att man skulle skydda hemfriden, som motionären herr Carlsson i Bakeröd här berörde. Det är givetvis att beklaga, att en del människor fara fram så nära gårdarna som de göra och i vissa fall uppträda på ett

Skydd för rätt till bärplockning å egen mark.

ofördelaktigt sätt. Men herr Jansson i Aspeboda har ju på ett utomordentligt bra sätt exemplifierat hurusom de flesta människor taga mycket stor hänsyn till markägarnas intresse i detta fall. Det är väl också på det sättet, att det allra största antalet bärplockare tar all möjlig hänsyn till markägarnas intressen.

Vad gäller frågan om en gräns vid 200 meter, så förhåller det sig ju på det sätt som utskottet understryker, att det skulle komma att verka mycket ojämnt och slumpartat. Jag talade för någon timme sedan med en representant från landsbygden, som sade att ungefär två tredjedelar av markägarna inom den bygd, där han är bosatt, skulle över huvud taget icke få någon nytta av en bestämmelse i enlighet med motionärernas önsknings.

Beträffande de två andra frågor, som motionärerna ha uppställt, så har ju herr Ericsson i Sörsjön liksom herr Jansson i Aspeboda på ett utomordentligt bra sätt kunnat klargöra vilka svårigheter som äro förknippade med de önskemål, som motionärerna i detta hänseende framfört. Jag tror att vi härvidlag kunna tillämpa ungefär samma resonemang som under ett flertal år har förts i fråga om halmstackarna, nämligen att man säkerligen får mycket svårt att skapa erforderlig respekt för lagar av denna karaktär och att det knappast är möjligt att få dessa att ingå i det allmänna rättsmedvetandet. Det har ju visat sig när det gällt halmstackarna.

I övrigt tycker jag att det är ett rätt egendomligt förfarande ifrån en av motionärerna och en av reservanterna, då de exempelvis ha motionerat om att fisket skall bli fritt inom vissa områden, däribland sådana, där markägaren haft icke bara hävdvunnen utan också laglig rätt att ensam bestämma över fisket i dessa vatten. Här går man i en rakt motsatt riktning; här begär man att en s. k. allemansrätt skall upphävas.

Man måste ju säga, att på detta område har det icke varit någon hävdvunnen rätt för markägaren att ensam tillgodogöra sig bären, utan det har varit varje svensk medborgares rätt att tillgodogöra sig dessa. Det måste ju sägas vara en rätt egendomlig inkonsekvens i handlandet från denne motionärs och denne reservants sida.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr JANSSON i Aspeboda: Herr talman! Till min gode vän herr Ericsson i Sörsjön — vilken liksom jag är från Dalarna — skall jag be att få säga, att jag förstår honom alltför väl. Han ville ju förstå mig så gott han kunde. Jag förstår honom synnerligen väl. Det är icke länge sedan jag var i Sörsjön. Jag är övertygad att om det kommer någon dit och vill plocka bär blir han bjuden på kaffe. Där finns det ju tusentals tunnland skogsmarker. Där har man ingen glädje av en sådan lag. Den glädje man där skulle kunna känna vore snarare över att främmande bärplockare komme dit på besök någon gång.

Annorlunda är det för den som har en gård, så belägen att man kan komma i den situation jag nyss talade om. Jag tror icke alls att vi skola låta oss skrämmas av de s. k. 40 tunnlanden, ty i de allra flesta fall är det så, att det är en skogskant som sticker fram i åkerjorden intill. Det är en jämförelsevis liten del av de svenska jordägarna, som ha det så ordnat att de intill gården ha skog med växande bär. Bären försvinna allt efter det skogen växer upp. Men de som ha det så ordnat skulle, även om det gäller en liten rätt, bli hjärtans glada om det kunde bli någon bönhörelse på denna punkt.

Jag kommer att bli den siste som vill försöka att taga bort något av denna allemansrätt och förhindra människor att plocka sitt behov av vilda bär, blåbär, lingon etc. Jag sade också i mitt

Skydd för rätt till bärplockning å egen mark.

förra anförande, att denna rätt skola vi bevara, därför att åtminstone i våra trakter blir det bär kvar i skogarna. I herr Ericssons i Sörsjön trakter finns det säkerligen bär, som skulle räcka åt hela Stockholm, om man toge rätt på dem.

Vad sedan beträffar talet om att det skulle bli så oerhört krångligt, är det ju naturligt, att om man icke vill en sak så gör man den så krånglig som det över huvud taget går att göra den. Jag tror icke att det är mera besvär för dem, som komma och plocka bär, att göra som herr Ericsson i Sörsjön säger, nämligen att, om de få reda på att jordägaren önskar plocka bären själv, först fråga denne var de få lov att plocka. Om de veta, att det finns en lagbestämelse, som gäller områden intill gårdarna, skulle de få större anledning att fråga. Nu kan man icke rimligen begära, att alla människor skola vara så hänsynsfulla, att de fråga om de få plocka bär. Ur denna synpunkt sett kan jag icke dela den uppfattningen, att det skulle bli så förfärligt hinderligt. Tvärtom skulle det leda till ett samarbete för att tillvarata de bär, som växa inom det närmaste avståndet.

Till herr Andersson i Mölndal vill jag säga, att jag icke ifrågasätter allemansrätten till bärplockning. Den rätten anser jag böra omhuldas, där det finns nog med bär. Det är en förmån som folket skall ha kvar i den utsträckning det behöver för att få bär. Det är en förmån som vi fått av naturen. Det rekommenderas ju varje år genom affischer och broschyrer, att man skall plocka bär för vinterbehovet och för att få sitt vitaminbehov tillfredsställt.

Jag vågar säga att hur man ser på denna sak beror i mycket på vad man fått uppleva. Jag vill säga till herr Ericsson i Sörsjön, att jag för egen del kan tolerera, att det kommer människor in på markerna, men det finns en annan omständighet: litet till mans ha vi kvinnfolk, som icke tolerera att de

skola springa en mil för att plocka bär, när de ha 20 meter till ett bärställe, som de trott vara deras eget.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtet förgade reservationen; och biföll kammarerna utskottets hemställan.

§ 22.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om utredning angående ändrade grunder för ersättning åt jordbrukare, som beröras av sjöregleringar i Norrlands inland, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 23.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar.

Punkterna 1—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

§ 24.

Föredrogs vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 och 5 §§ förordningen den 15 mars 1946 (nr 81) om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos bin, m. m.;

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för visst lån till Norrbottens läns virkesmätningssörening u. p. a.; och

Utsträckt giltighetstid för studiebiljetter å statens järnvägar.

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 25.

Utsträckt giltighetstid för studiebiljetter å statens järnvägar.

Föredrogos i ett sammanhang andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande, nr 8, över motion om viss utsträckning av giltighetstiden för s. k. studiebiljetter på tåg vid statens järnvägar, och till kammaren överlämnat utdrag, nr 205, av första kammarens protokoll, innefattande delgivning av sistnämnda kammarens beslut över dess allmänna beredningsutskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion i samma ämne.

I motionen H: 226, vilken hänvisats till andra kammarens allmänna beredningsutskott, hade herr *Kyling* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t genom beslut måtte utsträcka giltighetstiden för s. k. studiebiljetter på tåg vid statens järnvägar att över jul och nyår gälla 30 dagar.

Andra kammarens allmänna beredningsutskott hemställde, att motionen H: 226 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Första kammarens allmänna beredningsutskott hade i sitt ovannämnda utlåtande hemställt, att första kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhölle, att Kungl. Maj:t genom beslut utsträcker giltighetstiden för s. k. studiebiljetter på tåg vid statens järnvägar att över jul och nyår gälla 30 dagar.

Första kammaren hade bifallit denna hemställan.

Efter föredragning av ärendet yttrade:

Herr **KYLING**: Herr talman! Jag har på denna punkt väckt en motion, som har avstyrkts av andra kammarens allmänna beredningsutskott, under det att första kammarens allmänna beredningsutskott enhälligt har tillstyrkt samma motion. Båda utskotten ha anfört exakt samma motivering, och det underliga har nu inträffat, att motionen har avstyrkts i andra kammaren men tillstyrkts i första kammaren.

Jag vill här påtala, herr talman, någonting som tidigare har påtalats vid flera tillfällen i riksdagen när det gällt de tillfälliga utskotten. Jag anser det vara nödvändigt att sekretariaten i första och andra kammarens beredningsutskott hålla en viss kommunikation med varandra, så att en situation av detta slag inte skall behöva uppstå på nytt.

Jag skall inte yttra mig vidare om detta, ty båda utskotten är positivt inställda, men då första kammaren redan har beslutat i ärendet och antagit det förslag, som dess beredningsutskott har framlagt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till min motion. Om andra kammaren bifaller motionen, fattar den samma beslut som första kammaren för en stund sedan har fattat.

Herr **SVENSSON** i Alingsås: Herr talman! Det förhåller sig så som motionären här har anfört, att de olika beredningsutskotten ha framlagt olika förslag i detta ärende. Det betyder inte att det råder några delade meningar rörande syftmålet med herr *Kyling*s motion. Sedan vi ha tagit del av bland annat kungl. järnvägsstyrelsens yttrande har emellertid andra kammarens beredningsutskott ansett, att det för dagen icke skulle vara erforderligt med en skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet. Järnvägsstyrelsen har i officiell skri-

Utsträckt giltighetstid för studiebiljetter å statens järnvägar.

velse till utskottet förklarar, att styrelsen själv kommer att göra en framställning i ärendet i den riktning, som motionären har ifrågasatt.

Jag vill gärna medge med anledning av herr Kylings anförande, att det är önskvärt med kommunikation mellan de båda beredningsutskotten, kanske också mellan andra utskott, men det kan inträffa att utskotten behöva sammanträda på en och samma dag. Att vi i denna fråga lagt fram olika förslag betyder ingenting i sak, då det som herr Kyling åsyftar med sin motion ändå blir genomfört, oavsett om vi följa andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande eller om vi fatta samma beslut som första kammaren.

Herr Kyling yttrade nyss, att första kammarens utskott hade varit enigt. Det föranleder mig att påpeka, att även i andra kammaren samtliga ledamöter av utskottet ha varit eniga, även herr Kylings partivänner. Det föreligger således ingen som helst meningsskiljaktighet inom utskottet.

Då det föreligger klara besked om att åtgärder komma att vidtagas på andra vägar genom hänvändelse till Kungl. Maj:t, vill jag ifrågasätta, huruvida det verkligen kan anses vara riktigt att riksdagen med vetskap om detta beslutar en särskild skrivelse till Kungl. Maj:t. Jag anser att detta är överflödigt och att det bara åsamkar mera arbete för vederbörande, som ha att handlägga dessa göromål. Den enklaste vägen torde vara att följa kammarens beredningsutskotts yrkande.

Jag hemställer om bifall till vad utskottet har anfört.

Herr KYLING: Herr talman! Jag skall inte uppehålla kammaren vidare, men jag vill peka på ett par saker, som ordföranden i beredningsutskottet tog upp. Först och främst är det en skillnad och en ganska väsentlig skillnad mellan de

ständiga utskotten och beredningsutskotten. Inom de ständiga utskotten behöver det ju inte förekomma någon kommunikation som herr Svensson tänkte sig, ty det är ju samma presidium som fungerar både för ledamöterna i första kammaren och för ledamöterna i andra kammaren. Beträffande beredningsutskotten är det ett större behov av kommunikation, ty det är ju skilda utskott med skilda presidier.

Utskottets ärade ordförande rekommenderade andra kammaren att ta beredningsutskottets förslag. När första kammaren nu enhälligt har bifallit motionen vill jag i alla fall vädja till kammaren att avlyfta det besväret från kungl. järnvägsstyrelsen att i en skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om rätt att få göra den förändring, som jag har begärt i motionen. Jag vidhåller därför, herr talman, mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till andra kammarens allmänna beredningsutskotts hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kyling begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller vad andra kammarens allmänna beredningsutskott hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens leda-

Fria järnvägsresor för blinda. — Nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang.

möter hava röstat för nej-propositionen. Herr Svensson i Alingsås begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Härvid avgåvos 91 ja och 98 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den i ämnet väckta motionen II: 226 och därmed biträtt första kammarens i ämnet fattade beslut.

§ 26.

Fria järnvägsresor för blinda.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 9, över motion angående frikort för blinda å samtliga svenska järnvägar, m, m.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr **ENGKVIST**: Herr talman! Da jag tillät mig framlägga denna motion, sökte jag efter möjligheter för det allmänna att i här berörda avseende i någon mån åstadkomma jämställdhet mellan blinda och invalider å ena sidan samt övriga medborgare å andra sidan. Sedan jag inom utskottet kunnat ta del av järnvägsstyrelsens yttrande i frågan och de betänkligheter, som däri ha framförts, har jag emellertid böjt mig för dessa skäl, som i huvudsak äro av teknisk och praktisk art. Jag noterar emellertid, att järnvägsstyrelsen i sitt yttrande beträffande fria resor för de blinda inte har vänt sig direkt mot detta förslag utan emot de praktiska olägenheter, som det enligt styrelsens mening skulle få. Utskottet har också på grundval av dessa betänkligheter avstyrkt motionen, men jag vill här begagna tillfället att uttrycka min tillfredsställelse över utskottets välvilliga och positiva skrivning. Utskottet anför nämligen: »Sådan hjälp synes böra ges i annan form, exempelvis genom höj-

ning av blindtilläggen eller på annat sätt.»

Utän att jag på något sätt vill tänja denna skrivning synes det mig att den ger anvisning på andra vägar till förverkligande av motionens syfte. Jag kan därför, herr talman, i sakens nuvarande läge ansluta mig till utskottets yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 27.

Nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner om nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **NYBERG**: Herr talman! Det kan se litet egendomligt ut att jag, ehuru motionär, inte har reserverat mig mot utskottets avslagsyrkande i denna fråga. Man tycker kanske, att jag åtminstone borde ha avgivit en blank reservation. Nu ha emellertid vissa skäl gjort att jag har följt utskottet, och jag nöjer mig med att i detta sammanhang, innan frågan avgöres i kammaren, göra några korta kommentarer.

Jag får väl säga som den föregående talaren sade i en annan fråga, att utskottet har varit synnerligen välvilligt inställt. Dessa telefonmotioner ha ju behandlats ytterst välvilligt, och jag tycker man kan säga, att utskottet lika gärna kunnat tillstyrka som avstyrka motionerna. Det heter sålunda i utskottets utlåtande, att tiden nu synes vara inne att återföra inträdesavgifterna för telefonabonnemang till en mera normal storleksordning, detta så mycket mer som en avgiftssänkning hör till de åtgärder, som böra ifrågakomma i sam-

Nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang.

band med krispolitikens avveckling. Jag hade i motionen skrivit, att den *först* borde ifrågakomma, och det är ju en liten skillnad, men den är som sagt ganska liten.

Längre fram anför utskottet, att det är önskvärt att Kungl. Maj:t »i samband med uppgörandet av förslag till investeringsanslag för telegrafverket för nästkommande budgetår överväger ett frikostigare anvisande av anslagsmedel än som hittills ansetts möjligt».

Det synes mig, herr talman, som om utskottet i och med detta gått motionärerna till mötes ett långt stycke, och jag vågar däri se ett löfte att vi kanske redan nästa år kunna räkna med att avgiften återföres till vad vi betrakta som normal storlek, d. v. s. 100 kronor. Ehuru motionen alltså denna gång avstyrkts, finner jag att frågan fallit framåt så avsevärt, att en reservation till utskottets utlåtande inte skulle ha tjänat mycket till.

Nu vill jag dock medgiva, att jag redan när motionen skrevs hade på känn vilka skäl utskottet skulle komma att åberopa för ett avslag på motionen. Investeringsanslagen äro för små för att medgiva ett ökat tillskott av nya telefonapparater. Någon avsevärd anslagshöjning kunde icke heller enligt min mening ifrågakomma. Det som föresvävat mig som motionär var, att man redan nu genom att sänka avgiften skulle öka möjligheterna för mindre bemedlade att komma med i kön tillsammans med dem som ha det bättre ställt ekonomiskt. De sistnämnda ha dock ända sedan 1947 stått i en gynnad ställning jämfört med de övriga.

Jag tycker nog, herr talman, att det varit en god tanke, och att jag inte hållit så hårt på den att jag reserverat mig beror på utskottets i stort sett mycket välvilliga inställning. Jag är naturligtvis inte heller okänslig för det faktum, att åtskillig irritation kunde uppstå, om man ökade väntetiden för telefonabonnemang med någon månad eller vad det

kan bli, om avgiften sänktes till 100 kronor utan en samtidig höjning av investeringsanslaget. Dessutom vill jag påpeka, att motionärerna icke föreslagit någon bestämd tidpunkt för avgiftens sänkande, och det kan hända att skillnaden i praktiken inte blir så stor mellan ett bifall till motionen och ett avslag av den typ som utskottet enat sig om.

Det är emellertid en sak, som jag alldeles särskilt vill understryka, nämligen behovet av ökade investeringsanslag för telegrafverket. Telegrafverket har ju för budgetåret 1950/51 begärt 66 miljoner kronor för nya telefonabonnemang. Chefen för kommunikationsdepartementet har skurit ned beloppet till 55 miljoner, vilket dock är 3 miljoner mer än föregående år. Under 1949 ökade antalet telefonapparater här i landet med cirka 90 000, men för budgetåret 1950/51 räknar statsrådet med en ökning på 70 000 å 75 000 apparater. Om ökningen kunnat fortgå på samma sätt som under 1949, nämligen med omkring 6 procent, skulle det i stället ha blivit cirka 95 000 nya apparater. Med tanke på det stora behov av telefoner som fortfarande föreligger, är ju en minskning av den procentuella ökningen inte särskilt önskvärd. I detta sammanhang bör vidare erinras om att materialläget i vissa fall icke är lika svårt nu som de närmast föregående åren. I fjol påpekade telegrafverket bland annat, att det var brist på telefonapparater. Här har utvecklingen nu vänt sig, så att tillgången i stället överstiger efterfrågan.

I motion nr 19 pekas bland annat på att man vid L. M. Ericssons fabriker i Karlskrona nödgats minska arbetsstyrkan på grund av att man icke har tillräckligt stora order på telefonapparater för närvarande. Som karlskronabo vill jag gärna bestyrka riktigheten av det påstående, som här gjorts. Enligt vad jag erfarit har man hittills vid L. M. Ericssons anläggning i Karlskrona nödgats uppsäga 131 anställda, och fabriks-

Nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang.

chefen har för mig framhållit, att man skulle kunna leverera långt flera telefonapparater än vad som för närvarande sker. Det är givet att vi i Karlskrona icke äro särdeles glada åt att denna i vår stad nya och mycket välkomna industri icke kan utnyttjas till sin fulla kapacitet utan det i stället måste ske uppsägningar av en del av de anställda. Även ur denna lokalt betonade synpunkt vill jag alltså understryka önskemålet om ökade anslag till telegrafverket och därmed ökade möjligheter att taga emot ett större antal nya telefonabonnenter.

Med detta har jag naturligtvis inte velat påstå att det är lika gott om material av annat slag för telegrafverkets behov, men, som sagt, verkets styrelse har själv medgivit att materialsituationen nu är bättre än för endast något år sedan.

Herr talman! Jag har velat framhålla dessa synpunkter på frågan i anslutning till det yrkande, som gjorts av utskottet.

Herr von SETH: Herr talman! Herr Nyberg är motionär i ämnet men har samtidigt deltagit i utskottets behandling av motionen och därvid biträtt utskottets utlåtande. Efter herr Nybergs

anförande kan jag inte låta bli att göra den reflexionen, att det verkar som om herr Nyberg varit ångerfull över att motionen blivit avslagen och att herr Nyberg skrivit under utskottets utlåtande.

För egen del är jag motionär i ämnet och har under en följd av år arbetat för att få bättre telefonförbindelser framför allt på landsbygden. Jag anser emellertid att utskottets utlåtande är mycket positivt, och jag har med dessa ord endast velat erinra Kungl. Maj:t om att såväl årets beredningsutskott som förra årets tillfälliga utskott nu två gånger å rad uttalat sig mycket positivt i denna sak. Jag vill uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t vid nästa budgets uppgörande tar dessa saker ad notam.

Härmed var överläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölles.

§ 28.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 3.14 em.

In fidem

Gunnar Britth.